

מהדורת רייבקינגר.

לב לדעת

חג הסוכות

ד' מינים • שמחת בית השואבה • הושענא רבה

ועדים שנאמרו
בביהמ"ד "שבת אחים" רכסים

וצדקתו עומדת לעד

על הטוב יזכר מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא
 המסור בלב ונפש לחינוך ילדי ישראל בדרך התורה
 ממצדיקי ומזכי הרבים להגדיל תורה ולהאדירה
 ידיד נאמן וקרוב לרבינו שליט"א מימים ימימה
 אשר נדבה רוחו ונשאו ליבו אותו בחכמה
 ליטול חלק בראש בהוצאת השיחות הועדים
 לעזור הלבבות להבין דעת בעבודת המועדים

הרב מיכאל מרדכי רייבקינד שליט"א

לעילוי נשמת זוגתו הצנועה והחסודה

יראת ה' היא תהלל בקהל עם ועדה

מרת שרה ע"ה בת ר' יהושע צבי (רנדל) ז"ל

נלב"ע י"ח אדר תשע"ה

שכרו הרבה מאוד על פי פעלו בתשלומי כפל וארבעה וחמישה
 והנה כי כן יבורך גבר ירא ה' לרוות מלוא חפניים נחת דקדושה
 מכל יוצ"ח זרע ברך ה' ההולכים בדרך אבות המסורה והמורשה
 ויפתחו בפניו אוצרות הברכה במידה טובה ורחבה מלאה וגדושה

בכל עניני החוברת ניתן לפנות אל:

הרב י. אלק: 050-410-2221

הרב ג. רובין: 052-762-3476

לקבלת החוברת במייל: machonlevladaat@gmail.com

"וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָה"

גלעד

לעילוי נשמת האשה היקרה והדגולה
מרת שרה ב"ר יהושע צבי (רנדל) ע"ה

דברי חכמים היו נר לרגלה
לילך בדרכם ביקשה שאפה
קידשה שם שמים בכל הליכותיה
הרבתה במעשי חסד וצדקה
והכל בהצנע ובלא נודע
בתפילה אל בוראה תמיד קראה
ובכל זמן ועת בתהילים הרבתה
כדבר בת אל אביה פנתה
על הכלל ועל הפרט שפכה ליבה
כל יוצאי חלציה עמלה יגעה
לראותם שתולים בבית ה' התענגה
באמונה איתנה בה' דבקה
ובביטחון מוחלט הנהגתו קיבלה
זכתה להעמיד דור ישרים
בנים ובני בנים בדרך התורה הולכים
טוב שם משמן טוב
נסתלקה בשם טוב ביום ח"י אדר ה'תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בעלה ידידנו הנעלה
הר"ר מיכאל מרדכי רייבקין שיבדלחט"א

לעילוי נשמת

איש נקי כפיים ובר לבב אוהב ומוקיר
תלמידי חכמים
אבי מורי

רבי עמנואל נתן בן הרב זאב וואלף

רייבקינד ז"ל

נלב"ע י"א אדר תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

איש נקי כפיים ובר לבב
יושר ונאמנות נר לרגליו
מורי חמי

רבי יהושע צבי בן רבי אהרן

רנדל ז"ל

נלב"ע ט' סיון תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

סבי זקני

הרה"ג רבי שמואל גדליה ניימן

זצ"ל

מנקיי הדעת שבעיר הקודש ירושלים.
עסק בלימוד התורה הקדושה יומם
ולילה

וכיהן כר"מ וכראש ישיבת "עץ חיים"
לצעירים בירושלים עיר הקודש.
בעהמ"ח "גידולי שמואל" על הש"ס.

נלב"ע ביום הושענא רבה תשי"ט
תנצב"ה

לעילוי נשמת

סבי זקני הרב שמואל גדליה ניימן זצוק"ל

סבי הרב נפתלי צבי ב"ר יוחנן דוד סלומון ז"ל

סבתי מרת גולדה לאה סלומון ב"ר שמואל גדליה ע"ה

דודי הרב יוחנן דוד ב"ר נפתלי צבי סלומון זצ"ל

סבי הרב זאב וולף ב"ר מרדכי רייבקינד זצ"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן עניינים

ועד א' • ולקחתם לכם ----- ז

א. • השפעת עשיית מצוה וכוחה הנעלה • חפצא דמצוה יש בו כח אלוקי למעלה מהשגת אנוש • המצוות נאמרו בלשון הוראת העתיד • ביכולת האדם שיהיו לו ב' דעות בלא סתירה • ב. • כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך • קחו עצמכם • לכפר על הפגם שבאותם האיברים • דידן נצח • אין לנו מלך אלא אתה • אחיזת ד' מינים כאחיזת המלך כביכול • נטילת לולב מביאה לידי שמחה • עבודת כל יום מימי החג.

ועד ב' • זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה ----- כב

בואו ונשמח אני ואתה • משפט לאלוקי יעקב • נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו • שמחתי מתוך יראתי • התחלת שמחת בית השואבה דווקא באושפיזא דיצחק • שמשם שואבין רוח הקודש • שמחת קירוב רחוקים • תיקון מידת האהבה שהיא מיסוד המים • תיקון חטא אדם הראשון.

ועד ג' • הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא ----- לב

יום ערבה • מידת 'אמת' בי"ג מידות של רחמים • צורת האדם השלם • התפקיד והייעוד האלוקי שמוטל על האדם • עבודת ראש השנה לגלות טהרת הנשמה • קדושת הגופים של בני ישראל המתבררת ביום הכיפורים • הביאני המלך חדריו בחג הסוכות • ערוב עבדך לטוב • קבלת עול מלכות שמים והנהגת המלוכה שבספר משנה תורה • צעק ליבם אל ה' • לבטל את הסט"א • עבודת היום בהקפות ובחיטת הערבה.

ועד א'

ולקחתם לכם

א.

השפעת עשיית מצוה וכוחה הנעלה

בטרם נבאר מצוות לקיחת ארבעת המינים והשמחה בחג הסוכות, עלינו להקדים כמה יסודות כלליים היוצרים את 'הרקע' וההתייחסות הנכונה לכללות עשיית המצוות ידיעות אלו בכוחם לרומם את הנפש לידע ולהשכיל בגודל התיקונים העילאיים הנפלאים שנפעלים על ידי קיום מצוות ה'.

ברם, לפני שנלמד יסודות אלו, עלינו לשנון לעצמנו היטב כי עיקר העיקרים הוא **לקיים המצוה בכל פרטיה דקדוקיה וכוונותיה**, וכגון במצות סוכה, שצריך לאכול ולשתות ולישב בסוכה, ואף לכוון גם את טעם המצוה, וכדברי הב"ח (סי' תרכה) הנודעים שבכל מקום שנאמר בתורה טעם המצוה אזי הכוונה מעכבת, וממילא בסוכה שנאמר בה (ויקרא כג, מג) 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים' הרי מדאורייתא צריך לכוון שיושב בסוכה זכר לענני הכבוד או זכר לסוכות שהושיבם הקב"ה כשיצאו ממצרים והלכו במדבר שהוא 'לא מקום זרע ותאנה' (במדבר כ, ה) אלא מקום 'נחש שרף ועקרב וצמאון' (דברים ה, טו), ונהג עימם בחסדו שיהיה להם צל לחסות בו. כמו כן צריך להיות בשמחה ולקיים מצות 'ושמחת בחגך', ולשמח את בני ביתו. והיושב בסוכה אדעתא דהכי והשמח בחג הסוכות שכרו הרבה מאוד. ועד כאן דברים פשוטים הם, אלא שהם היסוד לכל עבודת הלב והדעת בעשיית המצוות, **שאי אפשר לעבודה הנעלית בלא העשייה הפשוטה.**

חפצא דמצוה יש בו כח אלוקי למעלה מהשגת אנוש

מעתה נטה אוזנינו הקדמה יסודית מאוד ששמעתיה כמה וכמה פעמים ממו"ר הגה"צ רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצוק"ל, שהנה אמרו חז"ל (שמו"ר לד, א) בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן התחיל מתמה ואומר, כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן, וכעין זה איתא עוד (פסיקתא רבתי טז) ש'נבהל משה ואמר הלא השמים ושמי השמים לא יכלכלוך' (מלשון הפסוק מלכים א' ח, כז)^א, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כמו שאתה סובר, אלא עשרים קרשים בצפון ועשרים בדרום וח' במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה. וביאור הדברים הוא על פי שאמרו חז"ל עוד (שמו"ר לה, ו) משל למלך שהיה לו זיו איקונין נאה [- שהיה לו צורת פנים נאה והדורה ביותר], אמר לבן ביתו עשה לי כמותה, אמר לו אדוני המלך איך יכול אני לעשות כמותה, אמר לו אתה בסממניך ואני בכבודי [כלומר אתה עשה את שלך וזהו כבודי וכוונתי שתעשה את עבודתך]. כך אמר הקב"ה למשה 'וראה ועשה' (שמות כה, מ), אמר לפניו, רבון העולם אלו-ה אני יכול לעשות כאלו, אמר לו 'כתבניתם' בתכלת וארגמן ותולעת שני וכשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה.

וביאר, **שהקב"ה יצר מציאות שכולה נס ומחוץ לדרך הטבע, ש'חפצא דמצוה' מבטא מציאות רוחנית שאינה נתפסת בשכל האנושי**, שעל ידי שעושים את המצוה בזמנה וכפי הציווי הרי 'אתה בסממניך ואני בכבודי', וכשם שהכניס הקב"ה קדושה עילאית במשכן שכל פרט ופרט שבו, מהתכלת והארגמן ותולעת שני וכו' וכו' רומז לעליונים - כשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה, באופן זה כל חפץ של מצוה יש בו כח מיוחד לפעול בעליונים בדברים שהם מעל ומעבר לדעת בני אדם אלא הם עניינים אלוקיים במושגים

א. הוא הפסוק שאמר שלמה כשבנה את בית המקדש 'הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי', והכוונה לתמוה כיצד ישרה הקב"ה שכינת כבודו בבית מצומצם בעוד שכבודו מלא עולם.

של אין סוף. ואם נשאל כיצד יתכן הדבר הלזה, כיצד חפץ גשמי בכוחו לפעול עניינים רוחניים נשגבים מבינתנו, התשובה היא **'אתה בסממניך ואני בכבודי'** כי כן גזרה חכמתו העליונה, והקב"ה הכניס כח עילאי זה במעשה ידי האדם. ובאופן זה צריכה להיות הגישה וההרגשה כלפי כל מצוה ומצוה, שהמעשה שעומד לעשות רומז לעולמות עליונים כי הכניס בו הקב"ה כח אלוקי.

המצוות נאמרו בלשון הוראת העתיד

יסוד נוסף שעלינו לדעת, והוא ידיעה עצומה שכתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חיקור דין פ"ט) שכל המצוות לא נאמרו בלשון ציווי אלא בלשון **'הוראת העתיד'**, כגון 'לא יהיה לך אלוהים אחרים, לא תעשה לך פסל וכו', לא תשתחוה' (שמות כ, ג-ה), שלא נאמר 'אל תעשה' ואל תשתחוה' ושאר לשונות כיוצא באלו שמשמעותם ציווי שלא לעשות, אלא 'לא יהיה, לא תעשה' שפירושו הוא שהמציאות העתידה היא שבסופו של דבר 'לא יהיה לך אלוהים אחרים', שאף אם נכשל ח"ו ועבד ע"ז ועשה פסל וכו' אך לבסוף יתוקן הפגם 'ולא יהיה' לו ע"ז. וכן כתב לגבי מצוות עשה, כגון (שם, ח) 'זכור את יום השבת לקדשו' שלא נאמר 'זָכֹר' בשווא שהוא ציווי לזכור, אלא 'זָכֹר' בקמץ - שהרי זה מורה שהמציאות הוא שיהיה זכור מיום השבת 'ועודך זוכר שבתות', וכן 'כבד את אביך' שלא אמר 'תכבד' כי 'עודך מכבד הורים', ועיי"ש מה שמרחיב בדברים ומבארם. ויסוד דבריו הוא, **שכאשר הקב"ה ציווה על מעשה המצוה הרי זו מציאות הצריכה להיעשות ולתקן את התיקונים הגדולים הנפעלים על ידה**, ואם זוכה האדם לקיים המצוה כראוי לפי ערכו אזי ביכולתו להשפיע קדושה עליו ועל כל העולם כולו באופן שאי אפשר לתאר כלל, אולם אם לא זכה ולא קיים את המצוה הרי בסופו של דבר המציאות שקבע הקב"ה תצא אל הפועל, ורק קל דעות ה' הוא היודע כמה גלגולים תצטרך הנפש לעבור עד שתעשה את זה בשלימות, ו'לו נתכנו עלילות'. אך למדנו מדבריו שכל מצוה ומצוה מלבד הציווי על העשייה בפועל, נכלל בתוכה עניין פנימי של תיקון

מסוים שיתבצע בסופו של דבר, והיא הבטחה מהבורא ית' שיצא לפועל ויתקיים בסופו של דבר אף אם לא תתקיים המצוה עתה.

וכאמור עצם עשיית המצוה באופן הפשוט ביותר, כגון נטילת לולב לשם מצוה, פועלת תיקונים נוראים בעולמות העליונים שאי אפשר לתאר ולשער, וכמו שהאריך רבינו חיים מוואלוז'ין זצ"ל בספרו נפש החיים (שער א). אכן ככל שמבין ויודע יותר את תוכנה הפנימי של המצוה הרי הוא פועל באופן נשגב יותר, ואין לדמות ולהשוות את העושה מצוה כפשוטה [שאף הוא פועל נוראות במעשהו] לבין העושה מצוה מתוך הכרה בעבודת הלב והמח שעל ידי המצווה. ומהאי טעמא גילו והאירו הראשונים והאחרונים וכל בעלי העבודה את ענייני תוכן המצוות, כי המקיימם גם באופן הפנימי הרי מה ישווה לאור הפנימי שזוכה שיאיר בנשמתו, ולזיכוך הבריאה כולה על ידי עבודתו הנפלאה.

ביכולת האדם שיהיו לו ב' דעות בלא סתירה

והנה מקודם שניכנס בשערי העבודה הפנימית של נטילת לולב צריך לדעת מה דאיתא בזוהר הק' (ח"ג רצב:) לפרש הפסוק (שמואל א', ב, ג) 'קל דעות ה', 'דעות' לשון רבים, שישנם למעלה כביכול ב' דעות דעת עליון ודעת תחתון, והדברים הם מסתרי תורה מכבשנו של עולם, אך הנוגע לענייננו הוא שגם לבני ישראל העשויים בצלם אלוקים **יש בהם כח שיהיו להם שתי דעות**, דעת עליון ודעת תחתון, כלומר, שמצד אחד ינהג עם בני ביתו וכל סובביו בספר פנים יפות ולהאיר להם פנים, ומאידך ליבו ומוחו נתונים ועסוקים במחשבות גבוהות ונעלות, ואין זו סתירה כלל³. ואדרבה אם בזמן שעסוק הוא במחשבת הלב בתוכן המצוה ופנימיותה יגיע אליו ילדו הקטן או חברו ויתחיל לשוחח עימו וכי"ב ויכעס עליו הרי אין זה אלא מעצת היצר הרע להכשילו.

ב. וראה עוד ברמב"ן (דברים יא, כב) שכתב בזה"ל: ויתכן שתכלול הדביקה לומר שתהיה זוכר השם ואהבתו תמיד, לא תפרד מחשבתך ממנו בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו עם בני אדם בפיו ובלשונו ולבו איננו עמהם אבל הוא לפני ה'.

ב.

כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

איתא במדרש (ויק"ר ל, ב) משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית און ידעין מאן הוא נוצח אלא מאן דנסב באיין בידיה און ידעין דהוא נצוחיאי [- שאין אנו יודעים מי ניצח בדין אלא מי שמחזיק את כלי הקרב בידו הרי זה ראייה שהוא המנצח]. כך ישראל ואומות העולם באים ומקטרגים לפני הקב"ה בראש השנה ולית און ידעין מאן נצח, **אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן ביזן אנו יודעים דישראל אינון נצוחא**, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון. והרי שנטילת הלולב והאתרוג שהם 'מאני קרבא' (כלשון תיקו"ז כט.) מורה על זכינו בדין בראש השנה וביום הכיפורים. והדברים נראים כחתומים וסתומים, דברי חכמים וחידותם.

ויבאר על פי לשון המדרש הידוע (שם, יד) על הפסוק (ויקרא כג, מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל' - רבי מני פתח 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך' (תהילים לה, י) לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם וההדס דומה לעין וערבה דומה לפה והאתרוג דומה ללב, אמר דוד אין בכל האברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף, הוי כל עצמותי תאמרנה. עכ"ל. וכלומר שד' מינים הם כנגד האברים שהם עיקר קומת האדם וכוחו, **ובא ללמד על החובה לשעבד אותם אל הקב"ה ולעבודתו ית'^ג**.

ג. כעין זה כתב בספר החינוך (מצוה שכד) וז"ל: ועוד יש בארבעה מינין אלו ענין אחר שהם דומים לאברים שבאדם היקרים. שהאתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם לרמז שיישיר כל גופו לעבודתו ברוך הוא, וההדס דומה לעינים, לרמז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמר האדם כל מעשהו בדבור, לרמז שישים רסן בפיו ויכון דבריו ויירא מהשם יתברך אף בעת השמחה, וכלומר שצריך לשעבד את השכל וכל ישרות הקומה והעניים והשפתיים לעבודתו יתברך שמו, ובפרט בימים הללו שהם 'זמן שמחתנו', כי דווקא בזמן שמחה עלול להיכשל בהם.

קחו עצמכם

וכתב הש"ך (על התורה) 'ולקחתם לכם כלומר **קחו עצמכם, קנו עצמכם**, וממשיך בהרחבה שד' מינים הם כנגד ד' האברים שבגוף וכנ"ל, ומסיים: אם כן ולקחתם לטהר איבריכם כי המצוות הם רמ"ח נגד האיברים, ובלקחת ארבע מינים אלו יטהרו ארבעת האיברים הראשיים שהם הלב והשדרה הפה והעיניים. עכ"ל. ולמדנו מדבריו שעבודת נטילת ד' מינים היא לקחת את ה'לכם' ולהקנותו ולהגביהו אל השי"ת. וזהו גם עבודת הנענועים, מעלה ומוריד מוליך ומביא, שעל ידי זה אנו פועלים לשעבד את כל הרמ"ח האברים אליו ית', על ידי שלוקחים את הארבעת המינים שהם כנגד האברים הראשיים והעיקריים, השדרה והלב העיניים והפה, ומגביהים אותם עד שכל **עצמותי** תאמרנה ה' מי כמוך, כלומר לקחת את כל ה**עצמות** שבנו ולהקנותו אליו יתברך.

לכפר על הפגם שבאותם האיברים

ולהשלמת העבודה הנפלאה של הד' מינים נצרף גם את דברי רבינו בחיי (עה"פ הנ"ל וכן הוא בספר כד הקמח בערך לולב), המבאר 'לפי **שכל עבירה תמצא כפרה כשיעשה האדם מצוה כנגדה**', פירוש, שבכל עבירה נוצר פגם וקלקול בעולמות העליונים, וגם לאחר שעשה תשובה על אשר חטא והמרה את פי ה' עדיין שורה על האבר שחטא בו רוח טומאה ולכך נצרך לכפרה לנקות את הפגם ולהעביר את רוח הטומאה. והדרך לזכות לכפרה זו ולהסיר את הטומאה הזוהמא והפגם הוא על ידי שיעשה 'מצוה כנגדה', שכנגד כל עבירה יש מצוה מסוימת ומיוחדת שבכוחה להמשיך עליו את הכפרה והנקיון [ורק בעלי רוח הקודש יודעים ברוח ה' אשר עליהם לדעת בסוד המצוות]. ומוכיח זאת רבינו בחיי ממה שהובא בגמ' (ב"ב ד.) על הורדוס שהרג את חכמי ישראל חוץ מבבא בן בוטא, ואחר כך שאלו מה תקנתו, אמר לו 'הוא כיבה אורו של עולם וכו' ילך ויעסוק באורו של עולם' ויבנה בית המקדש, שהכפרה על הריגת החכמים היא

בבנין בית המקדש שהיא 'המצוה כנגדה'. וכתב רבינו בחיי על יסוד זה 'והענין הזה מאיר עיני הלב כי בודאי יש תקנה לעבירה בעשיית מצוה כנגדה'.

על פי זה מבאר רבינו בחיי את מצוות נטילת ד' מינים שהם כנגד האברים העיקריים, כי הנה בכל אחד מאברים אלו יכול לעשות מצוות או להיפך ח"ו, והרי בהם עיקר פעולות האדם, וכבר אמרו חז"ל (במ"ר טז, ו) 'הלב והעיניים הם סרסורים לגוף', וכן השפתיים תלויים בהם הרבה מצוות ועבירות, ואף השדרה שהיא עיקר הגוף והכח המשופע בה מהמה, ועל כך אמרה התורה ולקחתם לכם 'כי בהכשל האדם בעבירות של ארבע איברים אלו **ימצא כופר בארבע מינים הללו שהם כנגדן**'. שהדרך לתקן את אשר פגם בד' איברים אלו שהם שורש לכל אברי הגוף היא על ידי עשיית המצוה שכנגדה שהיא נטילת ד' מינים שהם דומים לאיברים אלו. וגילתה התורה סוד עצום ומתנה גדולה שהדרך לזכך ולנקות מכל שמץ לכלוך טומאה היא על ידי ארבעת המינים. שלאחר התשובה והידוי וכל מחילת העוונות לה זכינו ביוה"כ ושאנו מאמינים שהתקבלה תשובתנו נוסף עוד מתנה טובה הדרך לכפר ולתקן על ידי עשיית המצווה שכנגדה והיא ד' המינים.

ומסיים, שעל כך אמר דוד כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. כלומר, **שכל בריאת האדם ותכליתו היא בכדי ש'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'**, שישרה עליו הענין האלוקי וכל כולו יבטא כבוד שמים, אך כאשר חוטא במשך כל ימות השנה הרי למעשה נהפך הוא להיות רח"ל מרכבה לסט"א, שמציאותו משמשת לדבר עבירה, וכיצד יוכל למלא את תפקידו ה' מי כמוך', לכך ניתנו ארבעת המינים שהם מכפרים ומתקנים את החטא והקלקול, ועל ידי 'ולקחתם לכם' - שלוקח את עצמו ומגביה את ראשי אבריו שהם כלליות כל הקומה אזי פועלת המצוה את הכפרה והזיכוך עד שחוזרים כל עצמותיו לתפקידם הראשון לבטא בעצם מציאותו ה' מי כמוך.

הן הן הדברים אשר כתב השפת אמת (תרל"ט ד"ה בשם) 'ולקחתם לכם, ליקח **עצמותינו אל הכורא יתברך**, והיינו כדאיתא במדרשים אתרוג דומה ללב לולב לשדרה הדס לעיניים ערבה לשפתיים. וצריך האדם לכוון להטות כל איברים הללו אליו יתברך, **והמצוה שמרמז לזה מסייע ג"כ לאדם**, כי כל מצוה היא הבטחה גם כן שמתקיים לבסוף על ידי שמרמזים שחפצים בזה'.

וכלל הדברים הוא כמו שנתבאר, שהקב"ה הכניס קדושה עצומה בחפצא של מצוה על דרך 'אתה בסממניך ואני בכבודי', שבכח ובסגולת מצוה זו לטהר את ראשי האיברים העיקריים עד שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך - שיתקיים הגילוי האלוקי שיש בכל נברא ונברא שנוצר רק לכבודו ית'. ועבודת הלב בשעת עשיית המצוה בפועל היא לשעבד את הלב והשדרה והעיניים והפה. ומאחר שבסופו של דבר המצוה תפעל את פעולתה והתיקון שבה, וכדברי הרמ"ע מפאנו שכל הציוויים נאמרו בלשון הוראת העתיד, וכן כלשונו של השפת אמת 'כי כל מצוה היא הבטחה גם כן שמתקיים לבסוף', אזי אם עושה את מעשה המצוה כדת וראוי ומוסיף לייחד לזה מחשבת הלב הרי בודאי המצוה תסייענו להגיע לידי 'ולקחתם לכם', והקב"ה בכבודו יצליח דרכו לזכר ולנקות אברי הגוף עד שיגיע לתכלית שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך.

דין נצח

ומעתה יתבאר באר היטב מה שדימו חז"ל את נטילת ד' מינים לאוחז בכלי זיין שמוכיח שניצח בדין, והוא כמו שביאר עוד השפת אמת (תרס"ה ד"ה ולקחתם) שמביא שם שוב את הנקודה שעניין ד' מינים הוא לשעבד כל האברים אל הקב"ה, כי אתרוג דומה ללב וכו'. ומסיים **'ואלה המינים מסייעים לזה**, וזה עצמו הרמז דנצחן דינא, כי כל המלחמה עם הסט"א שרוצה להפריד הגוף מן הנשמה, **ובני ישראל מנצחים לשעבד את הגוף אל הנשמה**, שהרי הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל רוצה לעשות רק את רצון ה' בלבד - 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי', אלא שהגוף החומרי מושך להיפך מרצון השי"ת, וזה כל

המלחמה עם היצר וחילותיו יד מי תגבר, האם הגוף או הנשמה, והד' מינים מסייעים לשעבד את אברי הגוף אל הנשמה ובכך מורים על הנצחון בדין.

ואם כי הדברים עמוקים, אך מן המקצת אשר נוכל להבין הוא, כי עיקר הדין והמשפט בראש השנה הוא לקבוע מהי צורת האדם הנכונה בבריאה, כי מצד אחד מהות האדם שהוא נברא בצלם אלוקים, והיינו רמ"ח אברים שהם כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה גידים שהם כנגד שס"ה מצוות לא תעשה, וכלומר שכל 'צורת האדם' מורה על ייעודו לעשות רצון קונו, להיותו מציאות המביעה **ה' מי כמוך** כמו שהבאנו מדברי רבינו בחיי. אכן באים המקטרגים לעורר שהרי יש גם שאר אומות העולם שעושים עבירות, ואם הם קיימים בעולם למרות כל מעשיהם הרעים הרי זה מוכיח שרצונו ית' בבריאת האדם אינו מתקיים, אלא כשם שיש בהמות כך יש גם אנשים, וממילא אין שום טעם ותכלית בבריאה, שפשיטא שלא נבראה עבור בהמות וכו', ואם כן בדין הוא שיחזור העולם לתוהו ובוהו. והנה עבר ראש השנה ויום הכיפורים, ולכאורה עולם כמנהגו נוהג, ונשאלת השאלה 'מאן נצח' וכיצד הסתלק הקטרוג ונסתמו המקטרגים. ועל כך התשובה היא שמי שיש לו את ה'מאני קרבא' הוא ניצח בדין, שתוכן הפנימי של כלים אלו הם לסייע לאדם לעשות רצונו ית' ולשעבד את הגוף אל הנשמה, ואם ניתן לנו להחזיק כלי זיין אלו הרי זה **הוכחה על הכח שבידינו שהנשמה תנצח את הגוף** שימשך אף הוא אחר רצון הנשמה הטהורה. ואין זה יכולת בלבד לנצח את הגוף אלא בבחינה מסוימת **כבר מתקיימת מציאות זו בפנימיות נשמת בן ישראל הנוטל ד' מינים**, וכדבריו של הרמ"ע מפאנו שבכל ציווי המצוות מונחת גם הבטחה על מציאות קיומם, וכבר ניכר לעיני כל צורה חדשה שחלה על בני ישראל הנוטלים מאני קרבא אלו, וכל המקטרגים מורים באצבע ואומרים דישראל אינהו נצוחא.

אין לנו מלך אלא אתה

וזה עומק המשמעות בעבודת הנפש במצוות ארבעת המינים, ובעבודת הנענועים שבאים לבטא **שכלל צד ופינה שאנו פונים אין לנו אלא דבר אחד** - רק רצון ה' ואין עוד שום רצון ושאיפה זולתה. וכשאדם נוטל את ארבעת המינים ומנענע אותם לכל עבר הרי מחשבותיו צריכות להיות בפשטות, הנני רוצה לשעבד את העיניים שיהיו מוקדשים רק לעשות רצונו ית', לרצות לראות רק מה שה' רוצה שנראה ולא לראות מראות אסורות וכיו"ב שהם נגד רצונו, כמו כן הנני לוקח את הלב ומשעבד אותו אל השי"ת, שכל כולו יהא רק כלשון ה'תפילה זכה' שאמרנו זה עתה בערב יו"כ 'לב להבין דברי קדשך' וכו', וכן השפתיים והשדרה. וכל כולו אומר תפילה, רבש"ע עזרני נא שאזכה לשעבד את כל אבריי אליך, שהשכל יהיה שכל של רצון ה', שהעיניים יאירו רק בדברי תורה ולא להיפך ח"ו, שהשפתיים יהיו קודש לדבר בדברי תורה ולהתפלל בהם ולתת זמירות שירות ותשבחות, ועל דרך מה שנאמר (ישעיה מג, כא) 'עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו'. ועל ידי זה מגביה את כל האברים ומרומם אותם.

ובספרי הדרוש ביארו בזה מה שאמרו בגמ' (סוכה לז:): במערבא מתנו הכי, אמר רב חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים, שנרמז בזה **שבכח ה'מאני קרבא' לעצור טללים רעים**, והכוונה היא שבכח הנענועים בארבעת המינים ניתן לצאת מחג הסוכות עם כח השליטה על האיברים עד שגם בשעה שיעברו עליו רוחות רעות וטללים רעים בסערת היצר עדיין יוכל להחזיק מעמד על ידי שעבד את אבריו אל השי"ת. שהרי במהלך כל השנה נופלים ומתלכלכים ואף שחוזרים ומתחזקים עדיין קשה לעמוד בפני היצר ושוב נופלים, אך מכח הנענועים ניתן להיות קשור בקשר אמיץ בל ינתק עד שיוכל תמיד להיות ער למעשיו ולפקח על איבריו ועל כל מציאותו שתהיה משועבדת אל ה', וזו הסגולה העצומה שיש במצווה זו.

הבה נתאר לעצמנו מציאות שיש לו לאדם איברים זכים בלי שום נטיה לרע ומנוקים מכל פגם, וכל האיברים הם לבושים לנשמה שמשמשים את הנשמה לעשות רק רצון ה', ולכאורה נראה מציאות זו כחלום בלתי ניתן למימוש. אך האמת היא **שיש בידינו לצאת מחג הסוכות באופן זה**, וכמו שכתב השפת אמת שארבעת המינים מסייעים לנשמה לנצח את הגוף. ולא עוד אלא שכבר נזכרו דברי הרמ"ע מפאנו שתיקון זה בנפש ובאברי האדם מוכרח שיתקיים לבסוף, אלא שהבחירה בידינו האם יארע בזאת השנה או לאחר מכן. וכאשר נתבונן בידיעות אלו הרי ניגש לד' מינים באופן שונה לגמרי, ומאיליה תצא התפילה בליל סוכות או קודם נטילת לולב, רבש"ע קדשנו במצוותיך, תעזור לי לקיים את המצוה כרצונו, ועל דרך שכתב רבינו בחיי שד' המינים נועדו לכפר על ראשי האברים ולזככם, ועל דרך שכתב הש"ך שצריך לקחת את עצמו, וכדברי השפת אמת לשעבד את הגוף אל הנשמה, רבש"ע תן לי את ההרגשות הנכונות ומחשבת הלב הנכונה, ובודאי תפעל המצוה את פעולתה לטוב לנו כל הימים לאלו החפצים בה⁷.

ד. ובנותן טעם להביא מדבריו הקדושים של הבאר מים חיים (פר' תרומה ד"ה גם יתבאר), שהם יסוד גדול בכל המצוות על השראת השכינה שנגרם על ידי חפצי המצוה, ועל הדרך הנכונה בה צריך לגשת אל הקודש, וז"ל: כי הנה נודע אשר כל מצוה ומצוה שציונו אלוקינו ב"ה וב"ש הוא כמו פן ובסיס להשראת קדושתו יתברך, אשר על ידיהם מתעורר אור חיות הרוחנית מאור קדושתו לבוא לשכון בינינו, ולהופיע עלינו כל מיני שפע אור וברכה וכו'. הגם שמי הם הדברים האלה פרי העץ ופרי אדמה וכל גידולי קרקע שישכון עליהם אורו יתברך, הלא ה' אמר לשכון בערפל וכו', ואמנם כי האמת כן הוא, כי אין הקב"ה חפץ כי אם באתערותא דלתתא לראות נדבת ישרות לבבו, אם אנו רוצים לעובדו יתברך באמת ובאהבה ולהתקרב ולהתדבק אליו בכל כוחנו, ולהמשיך אור קדושתו אלינו בכדי שנהיה בו דבוקים תמיד, ואתערותא מאיתנו אי אפשר כי אם בגידולי הקרקע שאנחנו שוכני בתי חומר. ואמנם מיד שאנו עושים מצוותיו באלה הדברים של מטה באהבה כדי לעובדו, הרי תכף מעורר הוא למול כל מצוה ומצוה אורות גדולות ונפלאות, אורות הרוחניים זכים ובהירים אשר בשמי השמיים המכוונים נגד כל מצוה, וע"י זה הוא בא בכל האורות

אחיזת ד' מינים כאחיזת המלך כביכול

ועוד מהעבודה המעשית שיש בנטילת ארבעת המינים, שהנה מסופר שפעם אמר האמרי אמת שכשיהודי אומר את ההלל בחג הסוכות אזי יכול לפעול גדולות ונצורות בשעה שאומר 'אנה ה', וסברו התלמידים שכוונתו לאמירת 'אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא', שבעת שמבקש על הישועה יכול לפעול ישועות גדולות, אמנם גדולי התלמידים פירשו כוונתו לאמירת 'אנה ה' כי אני עבדך'.

ודבריו יבוארו ביותר על פי דאיתא עוד במדרש (ויק"ר ל, ט) **שארבעת המינים רומזים כולם אל הקב"ה**^ה, ובשעה שאוחז את ארבעת המינים הרי כביכול אוחז במלך ומחבקו. וכמו שמצינו שבשעה שלומד תורה הרי אין לך דבקות גדולה

האלו אלינו ושוכן בתוכנו, ומופיע עלינו אורו שפעו וחיותו בכל הטוב והמיטיב, וכל מצוה ומצוה נעשה כמו כסא להשראת קדושתו. וזה מאמר הכתוב (תהילים צ, יז) 'ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו', כי אנו מבקשים אשר ע"י כל עשיית המצוה שאנחנו עושים, נהיו כמו כן ובסיס ומקום מקדש לאור החיות הרוחנית שירד לשכון עלינו, ויהי נועם ה' עלינו עד אשר מעשה ידינו כוננה עלינו.

ואכן כל ערום יעשה בדעת, כי בזכרו את הדברים האלה אשר בעשותו אחד ממצוות ה' עושה כסא ושרפרף להשראת שכינתו יתברך בארץ הלזו, מיד יחרד לבבו באימה ופחד ורתת וזיע לומר כי מה אעשה שיהיה אני המכין כסא למושב המלך ולהמשיכו ית' עד הנה, ומתרעש בכל כוחו ליבו ומחשבתו, ועושה בכל כח יכולתו והבנתו בכל רמ"ח אבריו וגידיו, והוא כל חיותו מצומדים וקשורים בחבלי עבותות אהבה בחיל ורעדה להכין הכסא למלך מלכי המלכים הקב"ה, ורואה שיהיה המצוה נעשה בכל מיני הידור ויפוי ובכל השלימות לא יחסר דבר, ובטהרה ונקיות ופרישות וזריזות רב וחשק ושמחה וגיל ורעדה ובמועדו ובזמנו ככל אשר יוכל. ולפום צערא אגרא, לפי ערך ההכנה ואמיתיות לבבו אל המצוה כן הענן יכסנו מלמעלה באורות רוחניים פנימיים ומקיפים כדת המלך מלכו של עולם. עכ"ל.

ה. וזה לשון המדרש: פרי עץ הדר זה הקב"ה שכתוב בו (תהילים קד, א) 'הוד והדר לבשת, כפות תמרים זה הקב"ה שכתוב בו (תהילים צב, יג) 'צדיק כתמר יפרח, וענף עץ עבות זה הקב"ה דכתיב (זכריה א, ח) 'והוא עומד בין ההדסים, וערבי נחל זה הקב"ה דכתיב ביה (תהילים סח, ה) 'סולו לרוכב בערבות ביה-שמו'.

מזו, משום שדבר ה' ושכל ה' בפיו, וכך גם בשעה שאוחז את ארבעת המינים. וכמובא בספה"ק בשם המדרש (וכן מפורש ברוקח הלכות לולב) שלולב ומינוי שקולים כנגד כל התורה, כי עניינם אחד להיות דבוק בהשי"ת בתכלית. ונתאר לעצמנו ילד קטן המטפס ועולה על כיסא ומחבק את אביו שאין ספק שמעורר אהבה עצומה אצל האב ומה שיבקש הילד מיד יקבל, ועל דרך זה ממש, הנה אנו בניו חביביו של הקב"ה - הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, וכבר זכינו למחילת עוונות ביוה"כ, ואף נטלנו לולב ועשינו בהם נענועים לארבע רוחות השמים מתוך קבלת עול מלכות שמים, וכביכול אנו מחבקים אותו על ידי האחיזה בלולב ושאר המינים הרומזים כולם אליו ית', **הרי אין לשער גודל האהבה המתעוררת אצל הקב"ה, ולא שייך בחי' ילד שעשועים יותר**, וכאשר הבן יקיר מתחטא אצל אביו ואומר לו 'אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי', הסר ממני כל הדברים המונועים ממני מלעבדך באמת, והרי אתה בוחן כליות ולב ומכיר כל חולשותיי והדברים בהם הנני רגיל להיכשל ומה הם הדברים המכאיבים ומטרידים אותי, פשיטא שאבינו שבשמים ממלא משאלות לבבו, ויכול לפעול גדולות ונצורות. וצריך לנצל רגעים נעלים אלו שניתן לפעול בהם לנצח נצחים.

נטילת לולב מביאה לידי שמחה

ומתוק האור וטוב לעינים בלשון הפסוק 'ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים', שמכח לקיחת ארבעת המינים ושמחתם לפני ה' אלוקיכם [וכמו שלמדו מכאן שלולב ניטל בבית המקדש כל שבעה מדאורייתא], כי אילו היה בא אליהו הנביא ומגלה לנו נסתרות מכבשונו של עולם ומספר כי הנה באתי עתה מאחורי הפרגוד ושמעתי שהכריזו בפמליא של מעלה על פלוני בן פלוני שהתקבלו תפילותיו ומחשבות ליבו, ואכן מיום זה ואילך יהיה עובד את השי"ת באמת ובתמים בלא שום נסיונות, פתחו את כל המוסרות, וגופו יהא משועבד אל הנשמה, הרי כל כולו היה מתמלא אושר וגיל

עד אין קץ. ובאמת כן הם הדברים כלפי כל אחד ואחד, שהרי ההד' מינים מטהרים ומכפרים על ראשי האברים, והמצווה מסייעת למי שחפץ, ואין לך שמחה גדולה מזו, וזהו שאמרה תורה שעל ידי ה'ולקחתם לכם' תבואו לכלל 'ושמחתם'. אלא שאין אנו מרגישים את השמחה מחמת מיעוט האמונה בכח המצווה, אך אם נחזק אמונתנו בדברים הנפעלים על ידי המצווה ונעמיק בה אזי השמחה תאפוף אותנו בלי גבול ומידה.

עבודת כל יום מימי החג

ידוע מה שהאריכו בספרי הקודש על ענין האושפיזין בחג הסוכות (ומקורו בדברי הזוהר הק' ח"ג קג:), וכל יום ויום משבעת ימי הסוכות הוא כנגד אחד משבעת הרועים - אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד, שהם כנגד ז' מידות, שכל אחד מהם התייחד במידה מסוימת שהיא היתה עיקר עניינו ובמידה זו היה מרכה להשי"ת, אברהם הוא מידת החסד, יצחק מידת היראה והגבורה, יעקב הוא תפארת ואמת, משה הוא מידת נצח שעניינה להיות תקיף ויציב בעבודתו ובקבלותיו, אהרן מידת הוד הנמשכת ממידת היראה ועניינה הוא הודאה להקב"ה מתוך הכנעה וכפיות הנפש, יוסף הוא יסוד ושמירת הברית כידוע, ודוד המלך הוא מידת המלכות. ובכל יום מימי החג מאירה מידה מסוימת, וקדושתו של 'בעל המידה' מסייע לילך בדרכיו ולהתקדש בקדושתו, ובאותו יום ניתן במיוחד להצליח באותה המידה, וכאשר כתב הרמח"ל ובשאר הספרים. וכה רבה היא הקדושה הנשפעת בימים אלו עד שכתב בספר זרע קודש ששבעת ימי החג הם מקבילים לשבע שבתות של ספירת העומר, אלא שהעבודה הנצרכת בימי הספירה לשבוע שלם יכולה להיעשות בסוכות ביום אחד בלבד.

וממילא, כאשר מונענעים את הלולב מתוך מחשבת הלב שמקבל עליו מלכות שמים, אזי ביום הראשון צריך לקבל עליו במידת החסד, שהרי בכל מידה ניתן להשתמש בה לצד הקדושה וכן להיפך ח"ו, וכגון במידת החסד וההטבה, שאפשר להיטיב לזולת ויש אשר כולו נתון בשאיפה להיטיב לעצמו בתאוות

כא

ועד א' | ולקחתם לכם

אסורות ובתאוות המותרות בהבלי עוה"ז. וכן ביום השני שצריך לשעבד עצמו במידת היראה, וכך בשאר כל הימים.

יעזרנו ה' שנזכה להתפלל לזכות לקיים את המצוות כראוי, ולהאמין בכח ובסגולת המצוה, [שככל שנשתוקק יותר כך נזכה שיעזרנו ה' לקיימם כרצונו כי 'אתה בסממניך ואני בכבודי'], ושנזכה לשמוח בזמן שמחתנו, ולהמשיך שמחה של מצוה וכל ההשפעות הטובות לכל השנה הבאה עלינו לטובה.

ועד ב'

זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה

בואו ונשמח אני ואתה

חז"ל הגדירו את חג הסוכות בשם **'זמן שמחתנו'**, וכמטבע הלשון בברכת קדושת היום 'ותתן לנו ה' אלוקינו את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו'. והנה 'שמחתנו' הוא לשון רבים, ולפי פשוטו הכוונה היא **לשמחה של כולנו - כל כלל ישראל**, ועל דרך שאומרים בחג הפסח 'זמן חרותנו' שהוא החירות של כל העם, וכן חג השבועות הוא 'זמן מתן תורתנו' - התורה של כלל ישראל, כך גם סוכות הוא זמן השמחה של כל בני ישראל. אכן בכמה מספרי בעלי העבודה נתבאר ש'שמחתנו' היינו **השמחה של כלל ישראל והשמחה כביכול של הקב"ה שמתאחדים לשמחה אחת**, ועל דרך שני מחותנים השמחים ביחד בשמחה המשותפת לשניהם. ומבהיל על הרעיון ומסעיר את הלב ההרגש שהרגישו אותם בעלי עבודה, שיהודי עומד בתפילה כעומד לפני ה' ומדבר בלשון נוכח 'ותתן לנו ה' אלוקינו את חג הסוכות הזה זמן שמחתנו' **שנתת לנו את הזמן הזה בו אנו שמחים זה עם זה**.

משפט לאלוקי יעקב

ועומק המשמעות כפי העולה מדברי רבותינו, שהנה ראש השנה הוא זמן המשפט, שבפשוטו הוא דיון על כל בני האדם לפי מעשיהם, וכלשון חז"ל (ר"ה טו.) 'כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון', ואכן כן הוא האמת, **אלא שיש בו**

ועד ב' | זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה כג

במשפט עומק נוסף שהוא כביכול 'משפט לאלוקי יעקב' (תהילים פא, ה) - משפט על הקב"ה ומעשיו, וכדאיתא בזוה"ק (ע' בזוה"ק ח"ג רכו:?) שהשטן והמקטרגים מתייצבים על ה' וכביכול עורכים איתו מלחמה ומשפט. כי כבר נתבאר שעומק הדין הוא שקודם בריאת האדם קטרגו המלאכים 'מה אנוש כי תזכרנו' הרי יש בו נטיות לרע ועתיד הוא לחטוא, ובכל שנה ושנה ביום בריאת האדם מתחזקת ומתעצמת טענתם שהמה מביאים חבילי חבילות של עבירות ומעשים רעים ומוכיחים את צדקת טענתם כנגד בריאת האדם שממנו תצא אומה שנבחרה לעבוד את ה'. ולפי דבריהם עולה שח"ו לא הצליח הקב"ה ברצונו לברוא עולם של נבראים שיכירו אותו ויעשו את רצונו ועל ידי זה יתגדל ויתקדש שמייה רבא, [שכך עלה ברצונו מטעם הכמוס עימו, שגם בריות שפלים יכירו בו ויעבדו אותן], וכביכול יש למעלה מפח נפש ואין לו נחת רוח מבריותיו. אמנם לעומת זאת בני ישראל בעבודתם בימים הללו מגלים דעתם ורצונם האמיתי כי 'רצוננו לעשות רצונך', הן בעבודת השופר והן בסדר מלכויות זכרונות ושופרות בר"ה, וכל בקשתם ומאוים הוא גילוי כבוד מלכותו - מלוך על כל העולם כולו בכבודך, ומקבלים על עצמם עול מלכותו באמירת 'המלך הקדוש' שהיא עבודה הנמשכת מתחילת ר"ה ועד סיום יוה"כ. ואף משברים ליבם בעשרת ימי תשובה, כאשר הכל מפשפים במעשיהם ומקיימים בעצמם 'נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה עד ה', בוכים ומתחננים לסליחתו ולקרבתו. ועד שמגיע יום הקדוש - יום הכיפורים, שבו כלל ישראל מתעלה כל כך עד שנגלה בבירור אמיתות לב הטהור של כלל ישראל, ואף השטן עצמו משבח את ישראל, שלא זו בלבד שאין לו רשות להשטין (יומא כ.), אלא **קטגור נעשה סגור** וכדאיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר, מה) שהשטן אומר, רבון כל העולמים, יש לך עם אחד כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי ישראל אין בהם אכילה ושתיה כך ישראל אין להם אכילה ושתיה ביום הכפורים וכו', מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. ומכח זה מתקיים מלכותו, כלשון חתימת ברכת קדושת היום **'מלך על כל הארץ מקדש ישראל**

ויום הכיפורים, ונחתם בלבבות עבודת 'הימים הנוראים' שכל תכליתם להביא לידי יראת שמים. וכל הבריאה שנוצרה בשביל ישראל מקבלת מציאות אחרת, מציאות של 'שום תשים עליך מלך', וכדרשת חז"ל (סנהדרין יט): שתהא אימתו עליך.

ונמצא, שאדרבה **זווקא מכח המשפט** ובירור מעשיהם הטובים של ישראל והרהורי ליבם הטהור, אכן **מתקיימת המציאות שלשמה נבראה העולם** - 'והאלוקים עשה שיראו מלפניו' (קהלת ג, יד), ומתקיים רצונו לברוא את העולם בשביל לבחור לו אומה אחת ושימלוך עליהם, וכלשון הכתוב (ישעיה מד, ו) 'כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו'. והכל מסכימים עימו ומפארים ומשבחים 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', עד **ש'ויגבה ה' צבקות במשפט**, שהפליא עצה הגדיל תושיה שעל ידי שהעמיד את בני ישראל במשפט והמה מתיראים לפניו אזי מלכותו מתקיימת יותר ומתרוממת ומתנשאת, וכביכול הקב"ה עצמו יוצא זכאי בדין, וב'משפט לאלוקי יעקב'.

נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו

וממילא מתעוררת השמחה במרומים ובבחי 'ישמח ה' **במעשיו**', שעולה נחת רוח לפניו ית' מכל סדר עבודתם, שהבינו את עומק כוונתו וקנו בעצמם אוצרות של יראת שמים וקבלת עול מלכותו באימה וביראה, **ונחת רוח זו גורמת לשמחה עצומה במרומים**, מעין השמחה שתהיה בעת התיקון הגמור לעתיד לבוא שיתקיים בשלמות מה שנאמר (תהילים קד, לא) 'ישמח ה' במעשיו' - שהקב"ה ישמח בבריותיו. **וכתוצאה מהשמחה למעלה מתעוררת השמחה גם למטה**, שכלל ישראל מרגישים בלבבם שהקב"ה התרצה בהם ושמח במעשיהם, והמה מודים לו על שנתן לנו ברחמיו את תקופת הימים הנוראים שמתוך כך התגלה האמת המוטמנת בלב כל אחד ואחד שרצונו לעשות רצונו, ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכויות, ומאליה מתעוררת בליבה של כנסת ישראל ההרגשה מעין מה שנאמר 'ישמח ישראל בעושיו' (שם קמט, ב).

ועד ב' | זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה כה

ומרוב השמחה מכניס אותנו הקב"ה בחג הסוכות אל 'ביתו', וכמו שפירש הגאון זי"ע (בפירושו לשיר השירים א, ד) מה שנאמר 'הביאני המלך חדריו דקאי על חג הסוכות, **שהסוכה היא 'חדריו' של הקב"ה**. ועל כך אנו אומרים בחג הסוכות 'ותתן לנו ה' אלוקינו את חג הסוכות הזה זמן שמחתנו' - זמן של שמחה המשותפת בינינו, זמן של 'שמחה' במעשיו' בו אתה ה' שמח בבריאתך ובבריותיך, וזמן של 'שמחה ישראל בעושיו' בו אנו שמחים במלכותך ובנחת רוח העולה לפניו לרצון.

שמחתי מתוך יראתי

ויבואר עוד עניין השמחה בחג הסוכות על פי מה שהביא השפת אמת (תרנ"א ד"ה סוכות זמן שמחתנו) קושיית בעל העיקרים על מה שנאמר (דברים כה, מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב', והרי **עיקר העבודה היא ביראה** [וכמו שאומרים בכל יום לאחר שמו"ע שיבנה בית המקדש במהרה בימינו וכו' ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות], ואם כן היאך מצוה הכתוב על עבודת ה' בשמחה שהיא היפך היראה והפחד. והביא השפת אמת שתירץ בספר העיקרים **'כי אדם השלם כפי מה שמוצא השלימות הוא מלא שמחה, ולפי שעיקר השלימות היראה מביא עוד שמחה'** - שהשמחה נובעת משלמות האדם, שככל ששלם יותר כן שמח יותר, ועיקר השלימות הוא היראה, על כן דווקא מכח עבודת ה' ביראה בא לידי שמחה. וממשיך השפת אמת 'והיטב דיבר, כי אין לך שמחה כזו שזוכה אדם להיות ירא מפני אחד האמת', כלומר שהשמחה השלימה נובעת מיראה אמיתית מקל אמת ולא מיראה חיצונית וכדומה. ועל פי זה ביאר השפת אמת הטעם **שיצחק שהוא מידת היראה נקרא על שם השמחה**, וכדכתיב (בראשית כא, ו) 'צחוק עשה לי אלוקים כל השומע יצחק לי', כי כאמור היראה השלימה מביאה לידי שמחה, ואין שמחה גדולה יותר ממי שזכה ליראה.

ומעתה כתב עוד, ש'בני ישראל שזוכים להיות עובדי ה' יתברך צריכים להיות מלא שמחה', וכן כשהיה איש ישראל נכנס לבית המקדש היה מתמלא פחד ושמחה. וזהו עניין השמחה בחג הסוכות ושמחת בית השואבה שהיתה בירושלים, כי **'אחר ראש השנה ויום כיפור שזכינו לשוב לפניו ולירא ממנו, יראה זו מביאה שמחה'**. לכן היתה שמחת בית השואבה בירושלים ששם מקום היראה, ועל זה נקראת ירושלים על שם היראה והשלימות שזכו בני ישראל לקבל שם'. וכידוע מחז"ל בכמה וכמה מקורות ששלימות היראה היתה בירושלים (עי' תוס' ב"ב כא. ד"ה כי מציון).

התחלת שמחת בית השואבה דווקא באושפיזא דיצחק

ולפי זה יתבאר לנו היטב הטעם ששמחת בית השואבה מתחלת דווקא במוצאי יום טוב ראשון של חג. שהלא כל תכלית הימים הנוראים היא 'והאלוקים עשה שיראו מלפניו', והיראה באה לשלימות דווקא ביום השני של סוכות שהוא 'אושפיזא דיצחק', כי מידת הגבורה ופחד יצחק מאירה בתוך כל אחד ואחד יראת הרוממות, שהיא יראה של אמת ומושלמת. ומתוך שלמות היראה באים לידי שמחה, כיצחק שנקרא על שם השמחה והוא היה מקור ריבוי השמחה בעולם - כל השומע יצחק לי, אשר על כן דווקא מיום זה מתחילים לעשות שמחת בית השואבה שמקורה היה בירושלים מקום היראה.

ואף שבעוונותינו הרבים לא זכינו לבנין בית המקדש ולראות ירושלים בבניינה, אך מבואר בשפת אמת (תר"ס ד"ה בסוכות) **שכשאנו עושים זכר לבית המקדש אזי אנו שמחים**, ובפרט כשמתלווה לשמחה של 'זכר לשמחת בית השואבה' גם הבנת עומק העניין כפי מה שגילו צדיקים עובדי ה' במהות השמחה, כי נוצר געגועים ותשוקה לזכות לשמחה השלימה בשמחת בית השואבה בירושלים שתבנה ותכונן במהרה בימינו, ואזי נפתח הלב לקבל הארה מעין דמעין למה שהיה. ומה רב ערכה של משהו שבמשהו של שמחה אמיתית - וכל חפצך לא ישוו בה לזכות להרגשת אפס מה מהשמחה הגדולה שהיתה בירושלים

ועד ב' | זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה כז

בתפארתה, שמחה של 'שמח ה' במעשיו' עד שממנה היו שואבים רוח הקודש (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א).

שמשם שואבין רוח הקודש

והנה כתב הרמב"ם (לולב פ"ח ה"ד) סדר השמחה שהיתה במקדש בזה הלשון: מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגיין ושמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע. ומקורו מדברי המשנה (פ"ה מ"ב) חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהם באבוקות. וצריך לבאר מדוע היתה שמחה זו דווקא על ידי גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות וכו', והרי כל העם נטלו חלק 'ובאין לראות ולשמוע'.

ויבאר על פי מה שכתב הרמ"א בספר תורת העולה (ה"א פ"ו) לבאר השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה עד שאמרו (סוכה נא.) שמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, **'כי אין שמחה כשמחת התורה והשגת השכליות** וכו' וכבר כתב חכם אחד שלא טעם טעם שמחה מי שלא טעם התרת הספיקות השכליות', ומבאר כי **'השמחה היתה מורה על השגת השכל** וכו', ונרמז במה שאמרו (שם נב:) שהיו שם ארבעה מנורות בגובה חמישים אמה, **'כי המנורה מאירה על השגת השכליות'** - שנשפע הארה והשגה בכל חמישים שערי בינה שאין לך שמחה גדולה הימנה. ולפי זה מבואר הטעם שרק החכמים וראשי הישיבות המה רקדו, שתורתם הביאה אותם לעלות בסולם אשר העמיד רבי פנחס בן יאיר שדרכו באים לידי רוח הקודש וכדאיתא בגמ' (ע"ז כ:): תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות וכו', יראת חטא מביאה לידי מביאה לידי רוח הקודש.

אבל פשוטי עם שאינם עוסקים בתורה לא השיגו את אור התורה הנשפע מהמנורה, ולא הגיעו לידי שלימות השמחה בהשגת השכליות, אולם אף עליהם

נשפע רוח הקודש במשמעות אחרת, שהנה נאמר בתחילת ספר עזרא (א, א) 'העיר ה' את רוח כורש', ופירש רש"י רוח - רצון, ולאור דבריו יש לפרש ענין רוח הקודש **שהוא הרצון להתקדש, ולזה זכו בשמחת בית השואבה אף פשוטי עם**, שזכו לשאוב ולקבל ערגה וכיסופים ורצון להתקדש ולהתעלות ולפרוש מכל הבלי עולם הזה, ולהיות דבקים בתורה ובמצוות ובעשיית רצון השי"ת. ורצון נעלה זה מילא אותם אף הם ברוח של שמחה. ואף עיקר השמחה היתה לאלו שזכו להתרת הספקות השכליות מכח תורתם, אך גם השמחה הבאה מתוך השתוקקות לקדושה אף היא לשמחה תיחשב. וכל מי שלא זכה להיות בשמחת בית השואבה בבית המקדש, וכל שכן דורות האחרונים מיעוט לבב וקטני ההשגות פשיטא שאין לו שייכות לשמת התרת הספיקות השכליות, **אך עדיין בידינו לשאוף לזכות ל'רוח הקודש' - לרצון להתקדש ולהתעלות.**

שמחת קירוב רחוקים

ומן הנכון להתבונן עוד במהות השמחה, וכמו שמביא השם משמואל (תרע"ב ד"ה הנה) מספה"ק כי יסוד השמחה בניסוך המים הוא 'קירוב רחוקים'. שבשעה שברא אלוקים את הבריאה אזי 'ויאמר אלוקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, ויעש אלוקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע' (בראשית א, ו-ז), ומובא בזה"ק (תיקו"ז יט): שהמים התחתונים בכו ואמרו 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא' - שאף אנו רוצים לעמוד לפני המלך כדוגמת המים שמעל לרקיע, ולמה נגרע להיות במעמקי התהומות מתחת למעבה האדמה ומתחת ליסוד העפר החומרי, שגם אחרי שבוקעים ונחלצים מהעפר המכסה אותם עדיין הם מתחת לרקיע. והבטיחם הקב"ה שתהא להם עליה וקירוב במלח - על כל קרבנך תקריב מלח - שבא מן המים על ידי שמתייבשים ומתאדים מכח החמה, וכן יש להם עליה בניסוך המים. וממילא סוכות הוא זמן קירוב רחוקים - אלו המים שנתרחקו, והקירוב

ועד ב' | זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה כט

לאחר הריחוק מביא שמחה כדרך אב ובן שנתרחקו שבשעה שמתפייסים ומתקרבים שוב זה לזה שנעשה שמחה עצומה. ועל פי זה מבאר עוד השם משמואל, 'שכן הוא בנפש האדם, שהיתה רחוקה מאת פני קונה על ידי עוונות וחסאים, **וביום הכיפורים כשנמחלו העוונות זה מביא שמחה**'. שכל השנה נתרחקו מאת אבינו שבשמים על ידי מעשי איש ועלילותיו ועתה שבנו להתקרב אליו וזהו מקור השמחה.

אלא שמקשה השם משמואל שאם כן מהו העניין הגדול הנעשה בניסוך המים יותר ממליחת הקרבנות, ואף אם נאמר שהזמן גרמא לקירוב הרחוקים אחר יום הכיפורים על כן השמחה בחג הסוכות דייקא ולא בכל השנה, אך אכתי קשה מדוע שמחים בניסוך המים ולא במלח של קרבנות החג. ומבאר שהמלח הוא 'מים שנתפעלו על ידי כח השמש', ומאחר שכבר שלטה עליהם השמש אזי אינם רחוקים כל כך, ועיקר השמחה נובעת כאשר מעלים את המים התחתונים שהם רחוקים בתכלית הריחוק שאפילו לא שלטה בהם החמה ומקרבים אותם אל המזבח. וממילא ממשיך וכותב: וכן הוא בנפש האדם, **שבשמחת בית השואבה הוא זמן קירוב אפילו לאנשים שלא נתפעלו מהתלהבות ראש השנה ויום כיפור, ונשאר דוממים פשוטים קרירים כדמיון המים, עתה יש זמן לפניהם לעודדם שיתחזקו ויתאמצו לעשות תשובה ויתקרבו בחסד ה'**. עכ"ל.

ודבריו הקדושים נוסכים רוח חיזוק אפילו למי שנשאר קר בכל הימים הנוראים עד עתה, ולא שלט בו כח השמש' שלא נתחמם מאומה מבעירת אש קודש מקדושת הימים, אך עתה הוא הזמן שניתן להתקרב אפילו הרחוק בתכלית הריחוק. והרי זו הדמנות נפלאה לכל אחד המרגיש רחוק לפי עניינו, שמרגיש שבתחומים מסוימים הוא קר וצונן בלא חמימות ובעירה בשלהבת קה. והדרך היא על ידי **ההשתוקקות 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא'**, שעל ידי הרהורי תשובה אלו אף הרחוקים יכולים להתקרב.

תיקון מידת האהבה שהיא מיסוד המים

ולעורר את הלב בכוחה של שמחת בית השואבה נביא עוד מדברי הבני יששכר מאמר י', ל-לא) המבאר מה דאיתא במשנה (סוכה נא). באו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול וכו', כי יסוד ניסוך המים עניינה **לכפר על התאוות האסורות**, כי כידוע מיסוד המים נמשכים כל התאוות והתשוקות לתענוגים, ומים מורה על אהבה, וזהו עבודת ניסוך המים לבטל כל התאוות הרעות ותענוגי עולם הזה על ידי שאנו מנסכים את המים דווקא למזבח להראות כי אהבתנו נתונה רק אליו ית' ולעבודתו. ועל כן עשו תיקון בעזרת נשים דייקא, ונרמז בלשון המשנה 'תיקון גדול', ש'גדול' מורה על חסד ואהבה, ומלשון הפסוק לך ה' הגדולה, ותקנו את עניין האהבה הרעה. על פי זה ביאר עוד מה שאמרו שם במשנה 'מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן [-מאבנטיהם] מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין', והקשו התוס' (ד"ה מבלאי) תימה דלא חשיב נמי כתונת שגם היא היתה של שש, כלומר מה עניין מכנסים ואבנט דווקא לעשות מהם פתילות להאיר בשמחת בית השואבה. ומבאר הבני יששכר, כי הלא אמרו בגמ' (זבחים פח.) שמכנסיים מכפרים על עריות והאבנט על הרהור הלב, על כן נטלו בגדים אלו דייקא והפקיעו אותם לרמז **שנוטלים את ההרהורים המביאים לדברים רעים ומפוררים אותם כדבר שאין בו חפץ**, ואחר כך הדליקו בהם כדי שהאש קודש תבער ותכלה את כל התאוות הרעות.

תיקון חטא אדם הראשון

עוד כתב הבני יששכר (אות לב) בזה הלשון: אשה היתה בוררת חיטים לאור שמחת בית השואבה (סוכה נג.), היודע סודו סוד ברירה 'חטה' כ"ב אותיות [חטה בגימטריא כ"ב] היינו הנצוצות הנדחים לבררם מעולם התוהו לעולם התיקון וכו'. ולמדנו מדבריו **ששמחת בית השואבה הוא זמן בירורים ותיקונים לחטה' - חטא עץ הדעת של אדם הראשון**, ולתיקוני האהבות הרעות והאסורות וההרהורים רעים, שכל זה מושפע בשמחת בית השואבה מכל

ועד ב' | זמן שמחתנו - השמחה המופלגת בחג הסוכות ובשמחת בית השואבה לא

ההרהורי תשובה שהיו לנו. ואף אם מרגישים אנו עצמנו כדלים וריקים, שעבר ראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום כיפור ועדיין אנו כעץ יבש, אך עתה הזמן להתחדש בתשובה ולהתקרב להיות קדם מלכא מכח 'זמן שמחתנו' - זמן של ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו.

למדנו אם כן כמה וכמה מחשבות קדושות אשר אפשר לחשוב עליהם בשעת הריקודים של מצוה בשמחת בית השואבה, לבקש ולהתפלל מעומק הלב על אותם עניינים הנזכרים, לבקש לזכות להתקרב אל ה' ית' על אף עוצם ריחוקנו ופחיתות ערכנו, ולהתחנן לזכות לאותה בחינת 'רוח הקודש' אשר נתבארה בדברינו מדברי הרמ"א.

השי"ת יעזרנו לקבל פני משיח ולזכות לשמחה הגדולה של ישמח ה' במעשיו מתוך רחמים וחסדים נגלים, בשמחה ובטוב לבב לכל אחד ואחד, אמן ואמן.

ועד ג'

הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא

יום ערבה

מצינו בלשונות חז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח, ובשאר מקורות) שיום 'הושענא רבא' מכונה בשם 'יום ערבה'. וטעמים רבים נאמרו בביאור עניין זה. ובספר תפארת שמואל ביאר [וכן כתבו בעוד ספה"ק], שכל בר לבב מרגיש בעצמו שהנה עברו עליו הימים הגדולים עד עתה, ראש השנה יום הכיפורים. והנה חג הסוכות אף הוא עומד כבר לעבור, **ואחרי ככלות הכל מרגיש את עצמו בבחינת 'ערבה' שאין בה לא טעם ולא ריח** (ויק"ר ל, יב), ותופס הוא את עצמו שכל עבודתו בימים הקדושים היתה בלא 'טעם' ובלא 'ריח'. והרגשת האמת הזאת מתוך מרירות לב אמיתית, כי לב יודע מרת נפשו כיצד אמור היה להיראות אחרי כל כך הרבה ימים נעלים וכיצד הוא נראה באמת, חביבה היא עד מאוד לפני הבורא ית"ש, ואדרבה לאמיתתו של דבר הרי היא הסגולה הגדולה לבוא עימה אליו יתברך ביום זה.

כי מתוך ההכרה בשפלות מצבנו, כשמצד אחד הלא רצוננו לעשות רצונך, ומאידך גיסא הרגשת 'מה אנו ומה חיינו' עומדת במלוא עוזה, הרי אנו פונים אל הקב"ה ומבקשים ממנו מעומק הלב מתוך ההרגשה הברורה כי אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים ורק הוא יכול להושיענו. ובזה מבאר עוד התפארת שמואל טעם נוסף בקריאת שם יום זה, 'יום ערבה' הוא מלשון **'עֲרֵב'** שאנו מבקשים 'ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים' - **שהקב"ה הוא יהיה**

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא לג

הערב בעדנו כנגד היצר הרע, שהרי הנשמה לך והגוף פעלך וחוסה על עמלך. כן נקרא היום בשם 'הושענא רבא' שהוא מלשון ישועה גדולה, כי אנו מבקשים באמת ישועות גדולות כי הלוא אתה ה' צופה לפנימיות לבבנו שאין לנו מלך אלא אתה, ואין בידינו לא תורה ולא מעשים טובים אלא עשה למענך אם לא למעננו, ועשה עמנו צדקה וחסד והושיענו. עזרנו אלוקי ישענו שנזכה לכוף את יצרנו הרע להשתעבד לך, ושתגמור בעדנו לטוב. ולהלן נבאר עומק בקשה זו ומהי עניינה בדווקא ביום זה.

מידת 'אמת' בי"ג מידות של רחמים

נאמר בקרא (ירמיה י' ז) 'וה' אלוקים אמת הוא אלוקים חיים ומלך עולם. ומידה זו מתגלית במלא תוקפה בהימים הקדושים הללו, דהנה כל הכתיבה והחתימה בר"ה וביוה"כ הוא ב'אמת', כמו שמצינו שתקנו חז"ל במטבע הברכה בר"ה 'כי אתה אלוקים **אמת** ודברך אמת וקיים לעד', גם החתימה היא ב'אמת' שהרי **חותמו של הקב"ה אמת** (שבת נה.), ולפי זה החתימה ביום הושע"ר שנתבאר בלשון האריז"ל (שעה"כ דרוש ו) שהיא 'חותם בתוך חותם' - אזי היא '**אמת לאמיתה**', והכוונה בדברים אלו כי מתגלה עתה עומק נוסף של אמת שלא התגלה עד כה, ועומק זה מתגלה ע"י עבודת היום של הושע"ר. ועלינו להקדים ולבאר מהו עניין ה'אמת'.

וביותר צריך ביאור, שהנה כתב האריז"ל שבכל חודש מחדשי השנה מאירה מידה אחת מי"ג מידות של רחמים, ובחודש ניסן מאירה מידת 'קל' שהיא המידה הראשונה [לפי סדר האר"י], בחודש אייר מאירה מידת 'רחום' - המידה השניה וכן הלאה, ובחודש השביעי הוא חודש תשרי מאירה מידת 'אמת', ולכאורה מידת האמת נותנת שיקוב הדין את ההר וגורמת לדין, ומה עניינה ל"ג מידות של רחמים, ולא עוד אלא שבחודש תשרי דווקא מידה זו מאירה, וכל ימי הדין - ר"ה ויו"כ והושע"ר הם כולם סובבים על ה'אמת', כאמור לעיל שהכתיבה באמת והחותם הוא אמת והושע"ר הוא אמת לאמיתה.

אלא **לקושטא דמילתא עלינו לדעת כי זווקא מכח ה'אמת' הקב"ה מוכה אותנו בדין**, שכל עבודתנו היא לגלות את אותה 'אמת' שאין שום נברא יכול להשיג אותה כי היא 'אמת אלוקית', ורק הקב"ה הוא מכיר בה, וכדלהלן. הנה כבר נתבאר (כמה וכמה פעמים בשיחות ההכנה לר"ה) שהתעוררות הדין בהיום הרת עולם - ראש השנה, היום בו נברא אדם הראשון (כמבואר בר"ן ר"ה ג. מדה"ר ומקור הדברים הוא בויק"ר כט, א), שורשה בכך שכשם שבתחילת הבריאה קטרגו המלאכים 'מה אנוש כי תזכרנו' וטענו ש'אל יברא' משום 'דעתיד למחטי קמך' (לשון הזוה"ק ח"א כב.), כי הלוא כל מטרת ותכלית הבריאה היא בכדי שיכירו כח מלכותך, אך מאחר שעלול ועתיד לחטוא אם כן לא תצא לפועל תכלית הבריאה, ובכל שנה חוזר הקטרוג וניעור עם התחדשות הבריאה, ומתעורר ביתר שאת וביתר עוז, שאם קודם הבריאה היתה הטענה שעתיד לחטוא הרי בכל שנה מביאים המקטרגים הוכחות ממעשי בני אדם שחטאו ומוכח שאכן לא נתקיימה מטרת הבריאה, ואין שום סיבה לחזור ולברוא אותה מחדש.

צורת האדם השלם

ואכן באמת האדם חוטא ואינו מקיים את הייעוד והתפקיד הנשגב עד מאוד שלשמו נברא, שצורת אדם הנכונה היא כלשון הכתוב (תהילים ת, ו-ז) 'ותחסרהו מעט מאלוקים וכבוד והדר תעטרהו, תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו', **וכל התכלית שנברא היא כדי 'לדבקה בו'**, כלומר להכיר את בוראו באופן שאינו יכול להסיח דעת ממנו אפילו רגע אחד, אלא תמיד חושב על הקב"ה, ונכספה וגם כלתה נפשו באהבה ויראה עד ש'נפשי יצאה בדברו' מרוב כלות הנפש להידבק בו, וכל רצונו הוא לייחד יחודים ולחיות במציאות אלוקית תמידית.

נתאר לעצמנו איך חיו רבותינו בדור העבר החפץ חיים והחזון איש זצ"ל, ומי יכול להשיג את הדורות הקודמים להם רעק"א, החתם סופר, הגר"א, הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בעל התומים, או בבעל שם טוב ועוד ועוד צדיקים רבים

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא לה

גאונים מצוקי תבל, ועל אחת כמה וכמה שאין אנו משיגים אפס מקצהו של האריז"ל, ומי מדבר בכלל על הדבקות האלוקית בה חיו הראשונים והגאונים, וכל זה אינו דומה בכלל להשגות של התנאים הקדושים. וכמו שמובא משמיה דרבינו חיים מוואלוז'ין זצ"ל שהגאון זי"ע אמר שמשג הוא את ההשגות של הראשונים, אך אינו יכול להשיג דרגות של **נער פשוט** בזמן הבית השני, וכבר איתא בגמ' (יומא כא:) שבבית שני נחסרה דרגת השראת השכינה ששרתה בבית הראשון, ואנשי ירושלים חיו 'בשירי דוד הנשמעים בעירך' - שירי גדלות ודבקות מתוך חשקות אליו ית'. ואין בידנו לחשוב כלל על קדושת הנביאים ולמעלה בקודש שבעת הרועים, וכמו שאמר דוד המלך על עצמו 'אתהלך לפני ה' בארצות החיים' (תהילים קטז, ט), או האבות הקדושים. וכך היא צורת האדם האמיתית שלשמה נברא. ולעומת זאת עד כמה דלים וריקים הדורות האחרונים וקטני קטני הערך, וכפי שדרשו חז"ל (ויק"ר ל, ג) את הפסוק (תהילים קב, יז) 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם' כלפי ה'דורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא לא כהן ולא אורים ותומים', 'ערער' הוא כלשון הכתוב (ירמיה יז, ו)

ו. הנה מצינו שתיאר הפייטן בארוכה את פני הכהן הגדול בשעה שיצא מקדש הקדשים, 'אמת מה נהדר מראה כהן', ולכאורה קשה מהו העניין הגדול בראיית פני הכהן הגדול כשיצא בשלום מן הקודש. ושמעתי ממו"ר שליט"א שביאר כי הנה הקשו חז"ל (ויק"ר כא, יב) על מה שנאמר (ויקרא טז, יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו - וכהן גדול לא אדם היה? אלא כהוא דאמר רבי פנחס, בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים, וכלומר שהתעלה מדרגת אדם ואינו בכלל מה שנאמר 'וכל אדם לא יהיה', אלא היה כאדם הראשון קודם החטא. וממילא בשעה שיצא מן הקודש האירו פניו באור אלוקי וכפי הצורה האמיתית של האדם בלא שום חטא, ואין לך 'ספר מוסר' חי ונוקב יותר מראיית פניו באותה שעה, ראו עד היכן ניתן להגיע ולהתעלות. וכל הרואה פניו היה מתעורר לעצמו, הנה כבר עשיתי תשובה, וכי פני מאירים כאור פני הכהן הגדול, וכי הנני דומה לו במשהו. ומכלל הדברים יש ללמוד על השגות הקדושה שהיו בזמן בית המקדש.

'כערער בערבה' - כערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, ועל מציאות זו מתעורר הקטרוג במלוא תקפו מה אנוש כי תזכרנו.

והאמת האלוקית היא שכל מעשי הקב"ה הינם בתכלית השלמות, ואם כך עלינו לדעת ולהאמין כי כל נשמה ונשמה, את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, **בסופו של דבר תגיע לאותה זרגה הנפלאה של תכלית השלמות. וכפי שהיה רצונו ית' כיצד תהיה ותראה צורת אדם כך באמת יתקיים**, כיון שהוא ית' 'אמת' ומעשיו שלמים בתכלית השלימות ולא תתכן מציאות כזו שאמת זו לא תתגלה בסופו של דבר. אך מה יעבור עלינו עד שנגיע לדרגה זו תלוי בדין, בחותם ובחותם שבתוך החותם. אלא שהקב"ה מתוך מידת האמת שבה מנהיג את העולם דן אותנו באופן שהתייחסותו אלינו היא אחרת מראיית המקטרגים.

התפקיד והייעוד האלוקי שמוטל על האדם

ונבאר בקצרה, שעלינו לדעת שאנו עצמנו איננו מכירים את ערכנו האמיתי, וצריך להאמין ולחיות מתוך ההרגשה שבעצם אנו נשמה שהיא חלק אלוק ממעל. והמציאות היא כמו שכתב האריז"ל **שמחצב נשמות כלל ישראל גבוה בהרבה יותר ממחצב נשמות המלאכים**, שמצד עצם המציאות בני ישראל קדושים וטהורים יותר מכל הברואים ואפילו יותר ממלאכים ושרפים [שאף הם בכלל הנבראים], וזו האמת לאמיתה.

ומציאות זו יצאה אל הפועל בעת בריאת האדם הראשון, וכמו דאיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר, יא) שכל הברואים רצו להשתחוות לאדם הראשון לאחר שנברא, כי הבינו שמציאות זו אינה שייכת לכלל מערכת הנבראים אלא היא מציאות אלוקית, עצם מציאות של נברא הדבק באופן נורא כל כך בבורא ית"ש היא בבואה של התגלות אלוקית שעל כך נאמר 'בצלם אלוקים', וממילא טעו בו

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא לז

כל הנבראים ורצו להשתחוות לו¹. עד שאמר להם 'באתם להשתחוות לי, בואו אני ואתם נלך ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו מי שבראנו', שאף שאכן צורתה היא 'צורה אלוקית' אך הקב"ה הוא מלך העולם, וכל תפקיד האדם הוא להטות את הבריאה ולהביא לידי הכנעה והתבטלות אליו ית'. אך לאחר חטא אדם הראשון נוצר קלקול בבריאה הנקרא 'עירוב טוב ברע'. ו'עירוב' משמעו שנתערב דבר זר וחיצוני, דבר שאינו מגיע מתוך החלק העצמי שבנו.

עבודת ראש השנה לגלות טהרת הנשמה

וכל עבודת הימים הנוראים, החל מתקיעת שופר וכלה בחביטת הערבה בהושע"ר, היא לברר ולגלות מציאות זו. כאשר **בראש השנה** **אנו מגלים פנימיות הלב על ידי התקיעות בשופר** היוצא מהבל הלב מתוך התעוררות תשובה, ואין אנו מוציאים את הזעקה הפנימית כדיבור שהוא רובד חיצוני ויש עליו מקטרגים כי אם בקול תרועה שרצוננו לעשות רצונך. והקב"ה שומע קול שופר ומאזין תרועה, וחביב עליו קול זה על דרך שנאמר (שה"ש ב, יד) 'הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה', ומאיר בו לפני פמליא של מעלה ואומר להם ראו נשמת ישראל עד כמה טהורה היא כפי שמתגלה עומק פנימיותה בעת הזאת. ולאחר שכבר יצא זעקת הלב יש בנו הכח להתפלל בשפה מרוממת יותר, וכפי שתקנו חז"ל סדר ברכות מלכויות זכרונות ושופרות בפסוקי התורה והנביאים והכתובים, כי פסוקי התורה הם אמת ומבטאים את הרצון הפנימי הנובע מעומק הלב שאנו אומרים לפני מלכויות 'כדי שתמליכוני עליכם ובמה בשופר'. והתפילה מתקבלת ברצון לפני אדון כל ובה משתיק את המקטרגים. וזהו שאומרים בסיום הברכה 'ודברך אמת וקיים לעד', היינו דבר ה' נעשה אדם, שרצונו בבריאת האדם כדי שתתגלה מלכותו הוא 'אמת', כי אכן רצונם לעשות רצוני, וטענות המקטרגים בשקר יסודם שאין זה ה'אדם' בעצמותו ובפנימיות לבבו.

ז. ועוד איתא (ב"ר ה, י) שאפילו מלאכי השרת טעו ובקשו לומר לפניו 'קדוש'.

קדושת הגופים של בני ישראל המתבררת ביום הכיפורים

אכן אף שכבר התברר כי 'נשמה שנתת בי טהורה היא', עדיין עומדות טענות המקטרגים כנגד הגוף, שהוא מתלווה אל הנשמה וגורם לעשות היפך מרצון הבורא ית"ש. **וכנגד זה עומד יום הכיפורים בו אנו מזככים גם את הגוף בחמשת העינויים.** וכמו שביאר האריז"ל (שער הכוונות) שהתענית והעינויים אינם כסיגופים ומדרכי התשובה אלא הם מזון רוחני לנפש ביחד עם חמש התפילות, ובפרי צדיק (מאמרים ליום כיפור) מוסיף ומבאר שמקור אכילה זו הוא מאותה מציאות הנקראת 'זיו' שממנו מלאכי השרת נהנים. וכפי שיש ללמוד זאת מדברי הגמ' (יומא עד:) שהמקור לפרש את ה'ועיניתם את נפשותיכם' האמור ביום הכיפורים שהוא מאכילה ושתייה נלמד ממה שנאמר במן 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן' (דברים ה, ג), מה להלן עינוי רעבון אף כאן עינוי רעבון, ולכאורה 'עינוי דמן' היינו שהיתה בו אכילה וכיצד ילפינן לאסור אכילה ביוה"כ. אלא שבאמת הא גופא קשיא, מדוע אכילת המן נקראת בשם עינוי כשהפסוק עצמו ממשיך בתוך כדי דיבור 'ויאכילך את המן'. אלא שנאמר כאן יסוד גדול שיש ב' סוגי גופים שונים, **יש גוף גשמי וחומרי הזקוק לאכילה גשמית, ויש גוף רוחני וקדוש, גוף שהמציאות שלו שמיימית, הניזון ממזון רוחני.** והמן לא היה מזון גשמי אלא מזון רוחני, על כן נאמר בו מחד גיסא 'ויענך וירעיבך' כי לא ניתן לגוף הגשמי מאכלו, ומאידך 'ויאכילך את המן', כי בכל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר התגלה המציאות האמיתית שלהם שגם הגופים שלהם קדושים. וזהו שאמרו (מכילתא בשלח) 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן', כי מקבלי התורה שעליהם נאמר (תהילים פב, ו) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם' הם אותם שיש להם צורת אדם האמיתית עד שהגוף נהנה ממזון רוחני.

וזהו שלמדו עינוי דיוה"כ מעינוי דמן, שגם **ביוה"כ מתגלה קדושת הגופים של כלל ישראל הניזונים ממזון רוחני** כמו המן וכמו מלאכי השרת, וכדברי הגר"א הנודעים שכל עינויי יוה"כ הם כי ביום קדוש זה אנו נמצאים במעין עולם הבא ש'אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא לט

ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה' (ברכות ז.). וזהו התשובה כנגד טענות המקטרגים על הגוף, שאף **המציאות האמיתית של הגוף היא קדושה** והראיה שניזון ממה שמלאכי השרת ניזונים בו, ואף יקום לתחיית המתים, ותאוות הגוף והנהגותיו בכל השנה אינם אלא מפני העירוב טוב ברע - שנתערב בגוף משהו **חיצוני** שאינו מהמציאות האמיתית.

הביאני המלך חדריו בחג הסוכות

ונמצא שה'כתיבה' בראש השנה היתה מתוך גילוי עצם הנשמה שרצונו לעשות רצונך, אך ביום כיפור עלינו דרגה נוספת וה'חתימה' היא מתוך הבירור שגם הגופים של ישראל קדושים הם מצד עצמם לולא החלק הרע שנתערב בהם. ולאחר מכן **בחג הסוכות מכניס אותנו הקב"ה לתוך הסוכה אשר היא כקדש הקדשים**, שכידוע 'הביאני המלך חדריו' היינו לתוך הסוכה, וכמבואר בספר יסוד יוסף (פרק עו) שהסכך הוא בסוד שני הכרובים הסוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו, ובכל פעם שמביט אל הסכך יפול עליו פחד ה' והדר גאונו, והרי שהקב"ה מכניס את הגופים לבחי' קדש הקדשים שכבר התברר קדושת הגוף ביוה"כ. וכשם שהיה אסור לאדם להיכנס לשם אלא אם התעלה מדרגת אדם, וכדוגמת הכהן הגדול, כך גם בסוכה אנו מתעלים מדרגת אדם ואנו זוכים **לצורת אדם האמיתית**.

וכל דרגות אלו אמנם אינם בפועל, אלא הם הארות ודמיון מעט, ממה שיהיה לעתיד לבוא כשכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ. ואז יתגלה לעיני בשר מה שנאמר (ישעיה ס, כא) 'ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ', צדיק הוא כלשון חז"ל (ע' זוה"ק ח"א לא:)' דאחיד בשמיא וארעא', פירוש שאחוז בשמים ובארץ - בעליונים ובתחתונים, שכל כולו דבוק בה' עד שגם התחתונים אינם מעכבים בעדו ואינם מהווים חציצה בינו לבין בוראו, וזו הייעוד המושלם שעלה ברצונו ית' בבריאת האדם שכך תראה צורתו.

וכבר כתב הרמח"ל לפרש מטבע הברכה ביו"כ 'מלך מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה', שבכל שנה הבריאה נתקנת יותר מהשנה שעברה ומתבטל עוד חלק מזוהמת הנחש הקדמוני ומפגם חטא אדם הראשון שעדיין לא תוקן עד עתה. והלא הקב"ה יכול להערות רוח תשובה ולהעביר רוח טהרה לנקות אותנו מכל הזוהמא שדבקה בנו עד שיושלם התפקיד והייעוד האלוקי וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, ויגלה לעין כל מהי הצורה האמיתית של אדם כפי אשר עלה במחשבה לפניו. **זוהי העבודה בהושענא רבא להביא לידי גמר והשלמת כל התיקונים שעדיין לא נתקנו**, ועל כך אנו מבקשים 'ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים', כי אין בידנו כלום אך רצוננו לעשות רצונך, וממילא אתה תהא הערב בעדנו.

ערוב עבדך לטוב

ובכלל בקשה זו, שהנה כל מהות 'ערב' הוא כשאדם עני חסר כל מבקש הלוואה אך מאחר שהלה חושש שמא לא יפרע העני את חובו על כן מבקש ממנו להעמיד ערב שיפרע החוב תחת העני, ואז מתרצה הוא להלוות לו, ועל דרך זה הרי עומדים אנו לקראת שמחת תורה לעשות את ההקפות, וכבר כתב בספר אמרי פנחס ש'הקפות' הוא מלשון 'החנווני מקיף' (אבות פ"ג מט"ז), כלומר שאנו מבקשים לזכות לקבל שפע לכל השנה בתורה ובעבודה ובמידות טובות ובהסרת כל המניעים ובפרנסה ובבריאות וכו' ובהצלחה בכל העניינים ואנחנו 'נפרע ונשלם' במשך כל השנה, והשאלה עומדת מאיליה מאן יימר שאכן נפרע את 'החוב', ומהיכיל תיתי שיתנו לנו בהקפה, ועל כך אנו מבקשים ביום ערבה 'ערוב עבדך לטוב' **אתה תהיה הערב בעדנו שעל סמך הערב נקבל בהקפה לכל השנה כולה.**

ומהות הבקשה היא, כי מצד אחד הלא 'דברך אמת וקיים לעד' - דבר ה' נעשה אדם' עם כל צורתו הנעלית והמרוממת היא אמת, וכפי שנתגלה לכל הפמליא

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא מא

של מעלה **טהרת הנשמה** בראש השנה על ידי הבל הלב היוצא בתקיעות, וכן **טהרת הגוף** ביום כיפור מכח החמישה עינויים והחמישה תפילות עד שאנו יכולים לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם דוגמת המלאכים, וכבר הביאנו המלך חדריו, מכל המציאות האמיתית שבאדם, אולם מאידך גיסא **מצד מעשינו אנו רחוקים כל כך ואין בנו לא טעם ולא ריח**. אזי מתעוררת כנסת ישראל ומתחננת לפני הקב"ה **'שימני כחותם על ליבך'** (שה"ש ח, ו), היינו בשעת ה'חותם' של הושענא רבא, מכח קריאת משנה תורה בלילה עד חצות, ובצירוף עבודת היום בלולב ובנענועים ובהקפות, מבקשים אנו שתחתום אותנו על ליבך, וכדאיתא בזוה"ק (ח"א רמח. ובתיקו"ז סה:) שכל עניין החותם הוא כמלך המטביע חותמו, שגם לאחר שמסתלק והולך עדיין ניכר רישומו וחותמו וכל הרואה אותו יודע שהוא חותם המלך ומזדעזע ממנו, וכך אנו מבקשים לקראת סיום הימים הנוראים אבינו מלכנו **'שימני כחותם על ליבך'**, ואזי גם אח"כ **ישאר חותמך עלינו** עד שראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו, שיהא ניכר על פנינו הצלם אלוקים, וישאר בנו רושם קדושת הימים הללו.

קבלת עול מלכות שמים והנהגת המלוכה שבספר משנה תורה

ומטעם זה אנו קוראים במשנה תורה בליל הושענא רבא [שיסודו מדברי האריז"ל המבאר עפ"י דרכו בסוד ה' על השמות הק' המתעוררים על ידי קריאה זו], מפני ששם נאמר דיני וסדר המלכות, וחיוב על המלך לכתוב לו 'משנה התורה הזאת', שמלבד החיוב לכתוב ספר תורה שהיתה מונחת בבית גנזיו נוסף לו חיוב לכתוב עוד ס"ת שהיתה על חיקו וקרא בה כל ימי חייו, ועל דרך זה 'כל ישראל בני מלכים הם' (שבת קיא.) **ואנו רוצים שיהיה עלינו 'חתום' רושם המלכות**, על כן לוקחים 'ספר תורה' לקרוא בה כל ימינו, שאנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמים להיות מעוסקי תורתך לשמה, ובפרט בתורה שבעל פה ששורשה הוא ב'משנה תורה' שהוא דברים שאמרם משה, שכל המח יהא מונח בתורה שבע"פ מתוך יגיעה ובהירות ודבקות בתורה. ואז מתרצים אנו

לפניו ית' ביחד עם הבקשה של שימני כחותם על ליבך וההכנעה המתלווה אליה חביבה לפניו ביותר, ואזי הקב"ה נעשה ערב בעדנו ונותן לנו בהקפה כי הוא יודע פנימיות לבבנו שאנחנו באמת רוצים לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

וכמו שכתב בכד הקמח (ערך ערבה) שיום הושענא רבא שחל ביום כ"א תשרי מכוון כנגד שם אהי"ה שמניינו עולה לכ"א, ושם קדוש זה מרמז על העתיד שכל אחד מגלה רצונו שמהיום והלאה 'אהיה' ואתנהג כראוי, והקב"ה 'חותם' אותנו ואומר יודע אני כיצד יהיה במשך השנה, שכפי ערך התשוקה והבקשה ביום זה כך יוסרו ממנו כל המפריעים והמעיקים כדי שיתברר לעין כל ש'דברך אמת וקיים לעד', וראו כל עמי הארץ שאנו בריות שמתגלה עלינו האלוקות כי זו הצורה אמיתית. וערך ה'פתקא טבא' והחותם לטובה כדי שנוכל להוציא את התשוקות הללו מן הכח אל הפועל תלוי לפי ערך קבלת עול מלכות שמים שלנו ולפי ערך העבודה **בבקשת ההושענות**.

וכבר כתב השפת אמת (תרמ"ד ז"ה במצות) בארוכה, ותוכן דבריו הוא, שכשם שבעצם המשפט הוא לטובת בני ישראל שעל ידו מתבררים עובדי ה' מתוך הרשעים, כך גם בפרט **יכול כל אחד לברר הנקודה הפנימית שבו המעורבת בכל השנה בהבלי העולם**, והזמן גרמא כאשר אנו טהורים מן העוונות לאחר יוה"כ בטרם נתערב בנו כל החשבונות הרבים אשר בקשו בני אדם. ועל פי זה מבאר מה שנאמר (שמות כג, טז) 'חג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה', שכשם שכל אחד אוסף תבואתו לביתו כך אפשר לאסוף כל המעשים ולברר 'אוכל מן הפסולת' מן השדה - הרומז להפקר [כמו שנאמר בעשו 'איש שדה'] לאחר שפרק עליו עול מלכות שמים, ועל דרך שנאמר בנערה המאורסה 'כי בשדה מצאה'^ח.

ח. וזה לשונו בארוכה: דרשו במדרש (ויק"ר ל, יב) על חיבור מיני בני אדם בישראל אותם שיש להם טעם או ריח וכו' ע"ש. ויש לפרש הענין שבחג הזה ניתן דעת לאיש ישראל

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא מג

צעק ליבם אל ה'

הדרכה נפלאה למדנו מדברי החידושי הרי"ם אשר האיר את העיניים בהרגש נפלא (והובאו דבריו בשפתי צדיק להושע"ר אות כב), שהנה נאמר בפרשת נערה המאורסה (דברים כב, כד) שסוקלים אותה 'על דבר אשר לא צעקה', שהתביעה עליה על שלא צעקה ומפני כן נענשת בסקילה. ואמר החידושי הרי"ם שנמצאו למדין מכאן 'כשהאדם יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], **וכן תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק היום 'הושענא'**, משמע שאם יצעוק יענה לו בוודאי. **ומחויב כל אחד לצעוק אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק סתם הושענא**. שלעיתים האדם נמצא במצב של כבדות וטשטוש עד שאינו יודע להגדיר בעצמו מה חסר לו ומה הם הקשיים שעימם מתמודד, או שפעמים גרוע יותר כי נדמה לו שהכל טוב לו, ומרוב שהוא אטום וסתום אינו מכיר בכך שזקוק לישועה, ובין כה ובין כה התפקיד הוא 'לצעוק סתם הושענא', מתוך ההרגשה שאנו כערבה בלא טעם וריח, והבקשה היא 'הושענא למענך אלוקינו למענך בוראנו למענך גואלנו למענך דורשנו', שהרי

למצוא ולהכיר מקומו, כאומרו ולקחתם לכם ממש שיקח כל אחד את עצמותו. כי הנה חג הזה נקרא חג האסיף שמאסף כל אחד תבואתו לביתו, ושמעתי מפי מורי זקני ז"ל כי כמו"כ בכל אדם ממש מתברר עתה הנקודה הפנימית שבו, שמתערבב בכל השנה בהבלי העולם ועכשיו שמוטהרים מתברר האוכל מתוך הפסולת וכו', ויתכן שזה רמז באספך מעשיך ממש, מן השדה היא התערובות, כי שדה הוא לשון הפקר כמו עשו איש שדה וכו'. וכמו שבפרט כל נפש מישראל מתברר עתה האוכל מתוך הפסולת כן בכלל הבריאה מתבררים עובדי ה' בני ישראל מתוך הרשעים, ולכן באמת ימי המשפט הם לטובה לבני ישראל, כמו שנאמר (תהילים א, ד-ו) 'לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח, לא יקומו במשפט, יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד', זה עצמו הוא הבירור אוכל מתוך הפסולת, שהקב"ה מברר ואוסף מעשיו מן השדה וכונס בני ישראל לביתו והיא הסוכה. ולכן דרשו חז"ל (תנחומא אמור, כב) ראשון לחשבון עוונות, דכתיב (קהלת ז, כט) והאלוקים עשה את האדם ישר וכו' והמה בקשו חשבונות רבים, לכן עתה שבני ישראל נקיים יש לנו ליקח לעבודתו קודם שמתערבבים חשבונות רבים מהבלי העולם.

אתה אמרת נעשה אדם אף שהמקטרגים טענו מה אנוש כי תזכרנו ומכל מקום בראת את האדם כי הינך יודע שאין האמת כדבריהם אלא שרצוננו לעשות רצונך, ואם כן למענך אלוקינו הושענא. וככל שהבקשה עולה יותר ממעמקי הלב כן היא מתקבלת ברצון לפניו ית'.

הוסיף על כך נכדו השפת אמת (כי תצא תרל"ד ד"ה בפסוק) 'ואף שנראה לפעמים שאינו יכול לצעוק **מ"מ אם האדם מוכן לצעוק בכל ליבו על זה נאמר טרם יראו** וכו', שהקב"ה כל כך רוצה להיטיב עמנו, עד שגם אם נראה שאינו יכול לצעוק מרוב שנאטם ליבו ונסתמו רגשותיו, אך אם היו מעוררים אותו שעצם הצעקה פועלת אזי בודאי היה צועק בכל ליבו, והקב"ה בוחן כליות ולב ויודע שבוך תוכו בעומק הפנימי היה רוצה לצעוק וכבר מקבל צעקתו וטרם יקראו ואני אענה. וממשיך השפת אמת: **ואזרבא צעקה זו נשמעת יותר**, וחז"ל אמרו (יומא כ:): שקול פרידת הנשמה מהגוף הולך מסוף העולם וכו', והטעם נראה כיוון שממאן בזה בכל כוחו ורוצה לצעוק ואינו יכול ע"י זה הצעקה הולכת בכל מקום, כי כשיכול לצעוק הקול פוסק [כיון שהצעקה היא לפי כוחות האדם ונפסקת כנחלש ותם כוחו], אבל הצעקה שהוא בכח ולא נכנס בפועל נשמעת בכל מקום כי הרצון לצעוק בכל מקום, וכמו כן 'אבן מקיר תזעק' (חבקוק ב, יא) אף שלא שייך צעקה. מכל זה נשמע כי המיאון בדבר נחשב לצעקה. עכ"ל. וממילא אם אדם ממאן ביצר הרע וצועק בכל ליבו 'הושענא', ואף היה רוצה לזעוק יותר אלא שאין בכוחו אזי זעקתו נשמעת מסוף העולם ועד סופו, ועוד בטרם יקראו ואני אענה, **וזהו סגולת יום הושענא רבא שכשמו כן הוא הושענא רבא - ישועה גדולה**. ואין עלינו אלא לרצות באמת לצעוק שאין אנחנו יכולים לשאת את ההפקרות ולסבול את החמריות ואת העבירות, ואנו ממאנים בכל רמ"ח איברנו ושס"ה גידינו בכל הבלי העולם, ובודאי שזעקה זו תבקע רקיעים.

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא

מה

לבטל את הסט"א

וניתן לפעול בכח 'צעקה' זו בלא גבול, וכמו שכתב עוד השפת אמת (תרט"ג ד"ה בסוכות) בזה הלשון: בסוכות תקנו הושענות, דשמעתי ממו"ז ז"ל על פסוק 'צעקה הנערה ואין מושיע לה' ודרשו חז"ל (סנהדרין עג.) הא יש מושיע חייב להציל אפילו בנפשו של רודף, **וישראל נושע בה' וצריך להושיענו אפילו בנפשו של הרודף ולבטל כל הסט"א**. אך כתיב' בשדה מצאה', כיון שע"י החטא נפרק עול מלכות שמים וכו' וזה נקרא שדה מקום הפקר וכו', אבל אחר יו"כ שנטהרו נפשות בני ישראל צריכים לצעוק אל אדון המושיע, כדמצינו באנשי כנסת הגדולה 'ויצעקו אל ה' אלוקים בקול גדול' (נחמיה ט, ד) וזכו להעביר יצרא דע"ז (יומא סט:). עכ"ל. והרי שאפשר לצעוק היום **עד שנזכה להעביר את היצור הרע** כמו אנשי כנה"ג שזכו לבטל יצרא דע"ז.

עבודת היום בהקפות ובחביטת הערבה

והנה ידוע מהאריז"ל עניין הדין שבהושענא רבא שהוא על פי הכלל דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא (ברכות נח.), וכשם שבבית של מטה יש דין על עצם הפסק, ואחר כך יש דין נוסף על ביצוע הפסק, כך גם בבית דין של מעלה, שבר"ה וביוה"כ יש דין על עצם החיים ועל כך נחתמים בנעילה, אך עדיין אין נמסרים הפתקים לממונים עד חצות ליל הושענא רבא, ועדיין אין להם רשות לקיים פסק הדין שמא יחזרו בתשובה, והתשובה מתקבלת עתה בנקל, אך לאחר שכבר נמסרו הפתקאות קשה יותר לבטל את הדין [ואכמ"ל האם הדין מסתיים בהושע"ר או בשמח"ת].

וממילא חובתנו בשעה זאת 'לעת נעילת שער' **להעמיד עצמנו בבירור הרצון לעשות רצונו וכפי שנתבאר, ובקבלת עול מלכות שמים** והנהגת המלך כפי שנאמר במשנה תורה, ולבקש לפני המלך שימני כחותם על ליבך ושהוא יגמור בעדנו לטובה. וזו היא העבודה הנוראה בנטילת לולב שהם 'מאני קרבא', וכשמחזיק אותם בידיו הרי שם ה' נקרא עליו, ויכול לפעול גדולות ונצורות

ובפרט באמירת 'אנה ה' כי אני עבדך'. ואחר כך ה'הקפות' ז' פעמים, וכמו שכתב בספר 'כד הקמח' שעניינם הוא כמו שבע ההקפות שהקיפו יהושע ובני ישראל את חומות יריחו עד שהפילו את החומה (כאמור בארוכה ביהושע פרק ו), שיריחו היא שורש הרע של השבעה מלכויות שהיו בארץ ישראל - מקור שבע המידות הרעות המתנגדות למלכות שמים, אך מכח ההקפות הפיל חומת הטומאה מפלה הנצחית עד ששוב לא תיבנה, כך גם בני ישראל מקיפים עם ה'מאני קרבא' את התיבה ז' פעמים המכוונים כנגד ז' מידות - לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה, ומתקשרים בקדושה עליונה לבטל ולהעביר כל חומות הסט"א, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הרץ. וככל שצעקת הושענא עולה מפנימיות הלב כך בכוחה לפעול יותר כנגד הצר הצורר.

עד שמגיעים לעבודת 'חביטת הערבה' שעניינה הוא בחי' נשיקה, שאנו אומרים בזאת אל אבינו שבשמים, עשינו מה שבידנו מעתה 'ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין' (שה"ש א, ב), **שאחת שאלנו אותה נבקש להיות זבוקים בך בתכלית**. ומתוך זה באים בשמחה ובטוב לבב ליום שמיני עצרת, יום היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל, שהוא הפיסגה של כל עבודת ימים הנוראים, ואין לך מי שאינו מרגיש קשר ושייכות לבורא כל עולמים ביום זה כתוצאה מהדבקות שיש בו ביום. והוא בבחי' התיקון הגמור שעליו נאמר (תהילים קד, לא) 'הי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו', שהקב"ה שמח בבריאה שברא כי רואה שנעשה רצונו. וזהו השמחה העצומה השוררת בשמחת תורה, כי בני ישראל שמחים בשמחתו של מקום, על דרך שנאמר (שם קמט, ב) 'שמח ישראל בעושי'. ואין לנו כלים לבטא את השמחה אלא על ידי שנוטלים ספר תורה ורוקדים עימו בשירי דבקות ושבח והודאה, ומתוך הדבקות הנוראה אנו מבקשים שימני כחותם אל ליבך, ואל יעזבנו ואל יטשנו.

יעזרנו השי"ת לקיים את עבודת היום הגדול והנשגב של הושענא רבא כרצונו ית' ונזכה לצעוק מעומק הלב לישועה הגדולה של ועלו מושיעים בהר ציון

ועד ג' | הושענא שואגים הושענא - צעקת הלב ביום הושענא רבא

לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, והיה ה' למלך על כל הרץ ביום ההוא
יהיה ה' אחד ושמו אחד, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ומלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים, מתוך רחמים וחסדים גלויים ושפע ברכה והצלחה וסייעתא
דשמיא בשמחה ובטוב לבב כל הימים, אמן כן יהי רצון.